

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

Komitet Wojewódzki w Katowicach

Tel. 349-60 do 67

Wydział **Nauki i Oświaty**

Katowice, dnia **8 lipca** 196 **3** r.

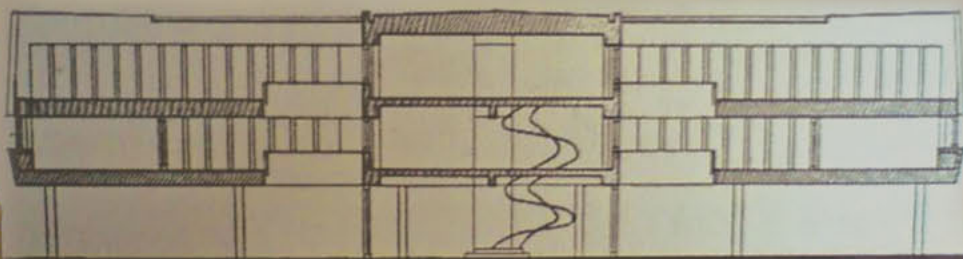
Plac F. Dzierżyńskiego 1

L. dz. **Ośw./254/63**

Maciej Fic

Między nauką a propagandą

Śląski Instytut Naukowy
im. Jacka Koraszewskiego
w Katowicach (1957-1992)

1 5 10

ry. 1 k. 1616 5 8 61 1000

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2014

Charakterystyka pracy naukowej:

ŚLĄSKI INSTYTUT NAUKOWY
INSTYTUT NAUKOWO-BADAWCZY
W KATOWICACH

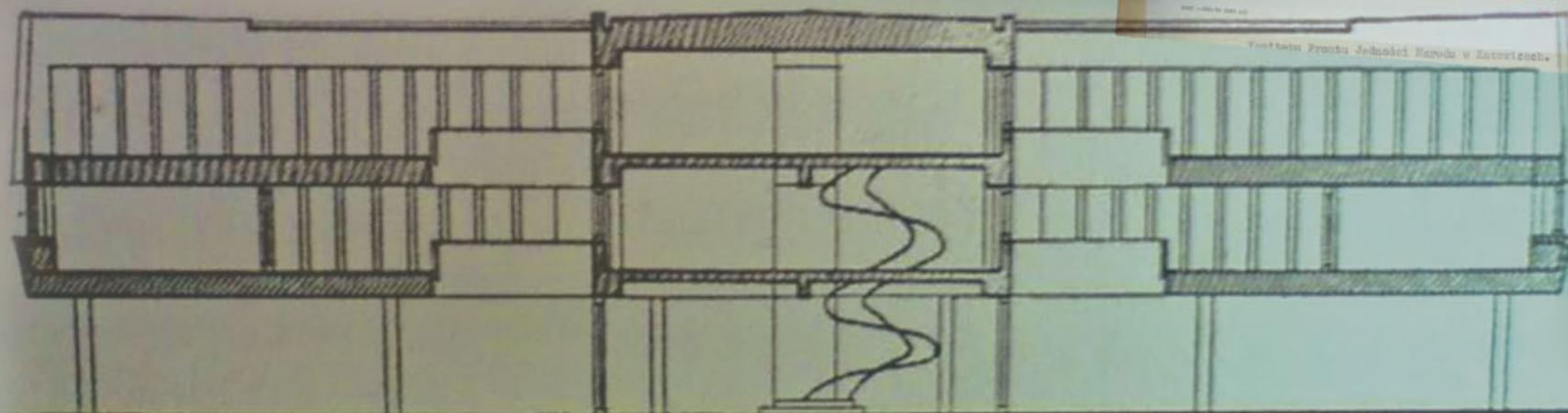
Katowice, dnia 10 listopada 1966 roku
UL. FRANCUSKA 12, TEL. 51-64-41 lub 51-65-68
Konto: N. B. P. I. OM Katowice nr 418-9-272

L. dz. 3398/66

Wpłynęło dnia 11/11

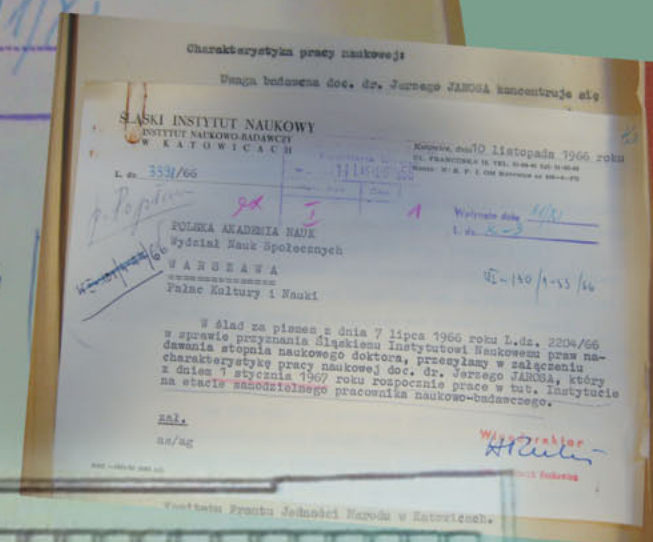
L. dz. K-3

POLSKA AKADEMIA NAUK
Wydział Nauk Społecznych
WARSZAWA
=====
Pałac Kultury i Nauki

zał.

as/ag

Kształtowanie się humanistycznego środowiska naukowego w województwie śląskim w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Polityka władz partyjno-państwowych wobec humanistycznych środowisk naukowych w latach 1945-1989. Reaktywacja Instytutu Śląskiego w Katowicach

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

Komitet Wojewódzki w Katowicach

Tel. 349-60 do 67

Wydział Nauki i Oświaty

Katowice, dnia 8 lipca 1963 r.

L. dz. Ośw. 1254/63

Plac F. Dzierżyńskiego 1

Z. VI-PWRN	
Data wpł.	21.9.72
Ilość zył.	367/Z
Nr sprawy	

Między nauką a propagandą

Śląski Instytut Naukowy
im. Jacka Koraszewskiego
w Katowicach (1957-1992)

Pracownik Biura Kadr KW PZPR

Genowefa Zawadzka

Wersja tekstowa

W. Jędrzejewski

(tel)

CM

21 IX 72

NR 3202

1988-01-29

Śląski Instytut Naukowy
im. Jacka Koraszewskiego
ul. Gremiana nr 51
40-005 KATOWICE

114

Maciej Fic

Między nauką a propagandą

Śląski Instytut Naukowy
im. Jacka Koraszewskiego
w Katowicach (1957-1992)

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2014

Redaktor serii: Historia
SYLWESTER FERTACZ

Recenzent
DANUTA KISIELEWICZ

Redakcja
BARBARA JAGODA

Korekta
MAGDALENA BIAŁEK

Okładka i strony działowe
PAULINA DUBIEL

Layout, łamanie
BEATA KLYTA

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-109-6
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-110-2
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 34,25 Ark. wyd. 48,5
Papier Alto 90 g, Vol. 1,5 Cena 80 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

[Kup książkę](#)

Spis treści

Wstęp	7
<u>Rozdział 1.</u>	
Kształtowanie się humanistycznego środowiska naukowego w województwie śląskim w okresie dwudziestolecia międzywojennego	17
1.1. Humanistyczne instytucje naukowe II Rzeczypospolitej w województwie śląskim	19
1.2. Powstanie i działalność Instytutu Śląskiego w okresie dwudziestolecia międzywojennego	27
<u>Rozdział 2.</u>	
Polityka władz partyjno-państwowych wobec humanistycznych środowisk naukowych w latach 1945–1989	39
2.1. Ogólnopolska polityka władz Polski Ludowej wobec humanistycznych środowisk naukowych do 1956 roku	41
2.2. Władze PRL wobec humanistyki w latach 1956–1989	51
2.3. Górnośląski wymiar polityki władz w latach 1945–1956	61
2.4. Władze wojewódzkie wobec środowisk naukowych od 1956 roku do likwidacji PRL	71
<u>Rozdział 3.</u>	
Reaktywacja Instytutu Śląskiego w Katowicach i początki Śląskiego Instytutu Naukowego	81
3.1. Działalność Instytutu Śląskiego w Katowicach w latach 1945–1949	83
3.2. Okoliczności powstania Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach	93
3.3. Pierwsze lata działalności nowego Instytutu (1957–1959)	103
<u>Rozdział 4.</u>	
Śląski Instytut Naukowy w latach sześćdziesiątych XX wieku	129
4.1. W okresie „małej stabilizacji” województwa katowickiego	131
4.2. W obliczu powstania Uniwersytetu Śląskiego (lata 1968–1970)	210
<u>Rozdział 5.</u>	
Śląski Instytut Naukowy w dekadzie gierkowskiej (lata 1971–1979)	247
5.1. W okresie największej aktywności (lata 1971–1975)	249
5.2. Wobec nadchodzących zmian (lata 1976–1979)	311

Rozdział 6.

Śląski Instytut Naukowy wobec „karnawału Solidarności” i realiów stanu wojennego	345
6.1. W okresie nasilonej działalności demokratycznej opozycji (lata 1980–1981)	347
6.2. W realiach „wojny polsko-jaruzelskiej” (lata 1981–1983)	392

Rozdział 7.

Śląski Instytut Naukowy w schyłkowym okresie realnego socjalizmu i w warunkach transformacji systemowej.	417
7.1. W okresie „totalnej stabilizacji” (lata 1983–1989)	419
7.2. W realiach III Rzeczypospolitej (lata 1989–1992)	462
Zakończenie	483
Biogramy wybranych pracowników ŚIN.	491
Wykaz wykorzystanych źródeł i literatury	511
Wykaz użytych skrótów	531
Indeks osobowy	533
Summary.	545
Zusammenfassung.	547

Wstęp

Prowadzone w początkach drugiej dekady XXI wieku starania o wznowienie (restytucję) Śląskiego Instytutu Naukowego (ŚIN) w Katowicach¹ – zakończone zresztą częściowym sukcesem, jakim było powołanie do życia Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej – przyczyniły się do renesansu mitu tej bez wątpienia historycznej dla regionu jednostki naukowo-badawczej. Już choćby ten fakt skłania, by poddać weryfikacji obiegowe opinie na temat tego ośrodka, wskazać jego realne możliwości (ale także ograniczenia) i znaczenie dla życia naukowego województwa i regionu w XX wieku.

Trzeba jednocześnie podkreślić, że polityka władz tzw. Polski Ludowej wobec środowisk naukowych wciąż stanowi temat stosunkowo rzadko obecny nie tylko w świadomości społecznej, lecz także w badaniach historycznych (i to zarówno ogólnopolskich, jak i regionalnych). Patryk Pleskot i Tadeusz P. Rutkowski we wstępie pracy *Spętana Akademia. Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL* słusznie podkreślili, że stan ten należy uznać za istotny brak w dotychczasowej historiografii, zwłaszcza że środowiska naukowe we wskazanym okresie były przedmiotem szczególnego zainteresowania władz (w przypadku humanistów – głównie z powodów ideologicznych)². Zwrócił uwagę na ten aspekt w słowie wstępnym do innego wyboru źródeł – pracy *Instytut Zachodni w dokumentach* – również Andrzej Sakson, wskazując, że „większość instytucji naukowych w okresie realnego socjalizmu była bardziej lub mniej narażona na różnego rodzaju zależności i naciski ze strony ówczesnych ośrodków władzy”³. Podobnie skromny pozostaje wciąż stan badań śląskoznawczych, o czym świadczy m.in. tekst uchwały Komisji Historycznej do Spraw Opracowania Dziejów Uniwersytetu Śląskiego z 1993 roku, w którym można przeczytać: „Pojawia się także potrzeba szerszego opracowania tradycji nauki na Górnym Śląsku, czego odczuwamy dotkliwy brak

¹ Po okresie debat z udziałem reprezentantów środowisk politycznych i naukowców stosowną decyzję – uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego w sprawie podjęcia działań zmierzających do prowadzenia badań śląskoznawczych na terenie województwa śląskiego – podjęto 30 kwietnia 2009 roku. Por. M.S. SZCZEPAŃSKI, A. ŚLIZ: *Misja instytucji. Słowo o powinnościach Instytutu Śląskiego w Opolu*. „Studia Śląskie” 2009, t. 68, s. 12.

² Por. *Spętana Akademia. Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL. Materiały Służby Bezpieczeństwa (1967–1987)*. T. 1. Wyb., wstęp i oprac. P. PLESKOT, T.P. RUTKOWSKI. Warszawa 2009, s. 15.

³ A. SAKSON: *Słowo wstępne*. W: *Instytut Zachodni w dokumentach*. Wyb. i oprac. A. CHONIAWKO, Z. MAZUR. Poznań 2006, s. 7.

do tej pory, zaś bogate tradycje naszego regionu w tym względzie są właściwie niemal całkowicie nieznane⁴. Należy skonstatować, że choć od tego momentu minęło ponad 20 lat, stan badań w tym zakresie poprawił się nieznacznie.

ŚIN – istniejąca 35 lat instytucja naukowo-badawcza odwołująca się do przedwojennych tradycji regionalnych – należał do grupy placówek naukowych budowanych w okresie realnego socjalizmu pod nadzorem władz partyjno-państwowych regionu, stanowiąc miernik realizowanej na Górnym Śląsku polityki naukowej i sposobów postrzegania roli nauki (zwłaszcza humanistyki) przez kierujących PZPR. Ponieważ przez pewien okres (z apogeum przypadającym na lata siedemdziesiąte XX wieku) ŚIN był wręcz modelową placówką „wychowania w duchu socjalizmu”, niniejsza praca ma więc także na celu sprawdzenie tego właśnie elementu: jak kształtowały się proporcje między prowadzonymi w ŚIN badaniami naukowymi a uprawianą propagandą, w których miejscach możliwe było przenikanie się tych elementów bez wyraźnej szkody dla badań naukowych, gdzie i kiedy zaś ich efekty były ograniczane bądź poddawane nieuprawnionym przekształceniom? Autor szuka również odpowiedzi na pytania o środki, za pomocą których dokonała się transformacja: intencje i działania „nadzorców”, sposoby wpływania na Instytut, obszary i skuteczność prowadzonej kontroli itp.

Pośrednio praca stanowi wreszcie próbę wyodrębnienia i opisanego etapów funkcjonowania Instytutu, przez co autor stara się też odpowiedzieć na pytania o politykę władz wobec regionalnych środowisk naukowych (zwłaszcza nauk humanistycznych i społecznych), o zmianę proporcji w podejmowanej tematyce badawczej (w poszczególnych obszarach i dziedzinach). Książka w zamierzeniach stanowić ma swoiste studium przypadku (*case study*), dzięki któremu możliwe stanie się określenie zasięgu wpływu władz na prowadzoną działalność naukowo-badawczą w regionach oraz przejawów tej działalności (relacje między pozyskanym materiałem badawczym a wytwarzanymi pracami naukowymi oraz interpretacje przedstawianych treści) w okresie tzw. Polski Ludowej⁵ oraz początków III Rzeczypospolitej. Przygotowując niniejszą monografię, autor usiłował objąć rozważaniami dwie płaszczyzny: prezentację i ocenę dorobku nauki z zakresu omawianej tematyki oraz zrewidowanie w oparciu o własne badania dotychczasowego ujęcia tematu i penetrację nowych zagadnień⁶. Między innymi dlatego przedstawione w pracy ustalenia warto traktować szerzej – jako opis możliwości i ograniczeń, jakie stały przed pracownikami naukowo-badawczymi zajmującymi się badaniami humanistycznymi i społecznymi w drugiej połowie

⁴ *Wyrósł z dobrego drzewa... Uniwersytet Śląski 1968–1998. Fakty, dokumenty, relacje*. Red. A. BARCIAK. Katowice 1998, s. 443.

⁵ Polska Ludowa – potoczne określenie państwa polskiego w latach 1944–1989, wynikające z propagandowo i nieprawdźliwie ukazywanej przez kierujących krajem komunistów, a następnie socjalistów, wizji udziału ludu w rządzeniu państwem.

⁶ Por. *Spętana Akademia. Polska Akademia Nauk w dokumentach władz PRL. Materiały partyjne (1950–1986)*. T. 2. Wyb., wstęp i oprac. P. PLESKOT, T.P. RUTKOWSKI. Warszawa 2012, s. 7.

XX wieku, a także relacji nauka – propaganda w realiach Polski Ludowej. Można nawet mówić o próbie odpowiedzi na pytanie o model placówki naukowo-badawczej PRL i elementy go konstytuujące.

Rozważania nad proporcjami między działalnością naukową a propagandową ŚIN nie mogą przynieść wyraźnych, jednoznacznych dowodów i matematycznych wyliczeń. Oczywiście takie przykłady działań były widoczne, autor stara się przywoływać je także na kartach niniejszej książki. Często jednak pojawiają się one niejako „przy okazji” opisu (nie wprost). Warto oddać głos Zbigniewowi Mazurowi, który kreśląc wprowadzenie do tomu dokumentów poświęconego Instytutowi Zachodniemu, napisał coś, co można odnieść również do ŚIN:

Instytut wyrósł z poczucia misji nie tylko naukowej, ale i społecznej, a prześledzenie tego, jak pojmował i realizował tę misję, posiada kapitalne znaczenie dla poznania relacji między władzami komunistycznymi a środowiskami pielęgnującymi tradycje myśli zachodniej [w przypadku ŚIN także tzw. badań śląskoznawczych – M.F.]. [...] Interesujące wydaje się przenikanie nauki i polityki, ale również dokonania badawcze, skupianie rozmaitych środowisk naukowych, skuteczne inspirowanie działań indywidualnych i zbiorowych, czy ogarnianie badanej problematyki przez pryzmat różnych specjalności naukowych⁷.

Dzieje ŚIN nie doczekały się dotąd całościowego opracowania. Wbrew obiegowym opiniom istniejące publikacje poświęcone Instytutowi nie są ani tak liczne, ani wyczerpujące, jak próbuje się to ukazywać. Powstałe bowiem do tej pory prace poświęcone działalności ŚIN w Katowicach to z jednej strony głównie okolicznościowe opracowania, przygotowane przez osoby związane z tą instytucją (przede wszystkim autorstwa Jacka Koraszewskiego⁸, Kazimierza Popiołka⁹, Henryka Rechowicza¹⁰, Jana Kantyki¹¹ oraz Ireny Sroki¹²), z drugiej zaś – teksty krytykujące ośrodek jako „czerwony Instytut” (np. artykuł Sebastiana Rosenbauma¹³) czy

⁷ Z. MAZUR: *Wprowadzenie. W: Instytut Zachodni w dokumentach...*, s. 18.

⁸ J. KORASZEWSKI: *Śląski Instytut Naukowy w Katowicach. „Zaranie Śląskie” 1957, z. 1–2, s. 26–30; IDEM: Śląski Instytut Naukowy. „Kalendarz Śląski na Rok 1959” 1958, s. 265–268.*

⁹ K. POPIOŁEK: *Śląski Instytut Naukowy (1957–1982). W: 25-lecie reaktywowania Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach. Katowice 1988; IDEM: Śląski Instytut Naukowy (1957–1982). „Zaranie Śląskie” 1983, z. 1–2, s. 5–17.*

¹⁰ H. RECHOWICZ: *Udział pracowników Biblioteki Śląskiej w powstaniu i działalności Śląskiego Instytutu Naukowego. „Książnica Śląska” 1998–2000, t. 27, s. 24–40.*

¹¹ J. KANTYKA: *W służbie nauki. Dwudziestolecie reaktywowania Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach. „Rocznik Katowicki” 1976, t. 4, s. 32–44.*

¹² I. SROKA: *Blaski i cienie w działalności Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach – zamknięta karta (1957–1992). W: Instytut Śląski 1934–1994. Red. K. HEFFNER. Opole 1994, s. 77–89.*

¹³ S. ROSENBAUM: *Między „ośrodkiem badań” a „placówką wychowania w duchu socjalizmu”. KW PZPR w Katowicach wobec Śląskiego Instytutu Naukowego w początkach jego działalności. W: „Przewodnia siła Narodu”. Z dziejów partii komunistycznej na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim 1945–1990. Red. T. KURPIERZ. Katowice 2010, s. 99–112.*

„wytwórnię prac zakłamujących nowszą historię Śląska oraz heroizujących przeszłość tej formacji politycznej, której przedstawiciele sprawowali jedynie słuszną władzę w województwie” (jak ocenił Instytut Wojciech Janota¹⁴). Wypada podkreślić, że kwestia „etykietowania” była zresztą problemem, z którym musiały się zmierzyć również inne tego typu placówki¹⁵. W tym miejscu wystarczy zaznaczyć, że żadna z tych etykiet nie jest w odniesieniu do ŚIN do końca właściwa: ośrodek powstał w nawiązaniu do poprzedników mających, by użyć określenia Z. Mazura, „kłopotliwy rodowód ideowy”. Podobnie jak w przypadku Instytutu Zachodniego, na przeszkodzie do odtworzenia dokonań ŚIN stały dotąd ograniczenia wynikające z jednej strony z niemożności rzetelnego ukazania polityki władz, która doprowadziła do likwidacji Instytutu Śląskiego (IS) w Katowicach, a następnie do narzucenia ŚIN określonego profilu ideologicznego, a także inwigilacji i represji wobec części kadry Instytutu. Z drugiej strony ograniczenia te wiązały się z nieprzeanalizowaniem zachowanej dokumentacji i ograniczonym dostępem do wspomnień bohaterów tamtych wydarzeń¹⁶. Można stwierdzić, parafrazując Jerzego Eislera, że na temat ŚIN było dotąd „sporo [...] przypuszczeń, kombinacji myślowych i trudno sprawdzalnych hipotez”¹⁷.

Przygotowując monografię, autor skorzystał z wielu opracowań. Wśród prac odwołujących się w swojej tematyce do okresu istnienia „pierwszego” wcielenia IS znalazły się m.in. publikacje Mariana Dyby, Bogdana Cimały, Kazimierza Miroszewskiego i Witolda Marconia¹⁸. Obraz „drugiego” Instytutu ukazać można było na podstawie opracowań Grzegorza Straucholda, Andrzeja Topola i Stanisława Senfta¹⁹. W rozdziale poświęconym relacjom władzy Polski Ludowej z przedstawicielami świata nauki uwzględniono np. ustalenia Tadeusza P. Rutkowskiego, Patryka Plaskota, Piotra Hübnera i Rafała Stobieckiego²⁰. Dla zasadniczej części

¹⁴ W. JANOTA: *Co nam zostało z tych lat... Kultura i oświata*. „Fabryka Silesia. Kwartalnik” 2012, nr 2, s. 33.

¹⁵ Por. A. SAKSON: *Słowo wstępne*. W: *Instytut Zachodni w dokumentach...*, s. 8.

¹⁶ Por. Z. MAZUR: *Wprowadzenie...*, s. 12.

¹⁷ J. EISLER: „Polskie miesiące” czyli kryzys(y) w PRL. Warszawa 2008, s. 30.

¹⁸ M. DYBA: *Kształtowanie się polskiego środowiska historycznego na Śląsku w latach 1918–1939*. Katowice 1993; B. CIMAŁA: *Geneza i rozwój Instytutu Śląskiego w Katowicach (1934–1939)*. W: *Instytut Śląski 1934...*, s. 20–31; K. MIROSZEWSKI: *Ośrodki nauki w Katowicach do 1968 roku*. „Katowice w Rocznice Uzyskania Praw Miejskich” 2012, t. 1 (11) / 146, s. 199–221; W. MARCOŃ: *Instytut Śląski w latach 1934–1939*. Zabrze–Tarnowskie Góry 2012.

¹⁹ G. STRAUCHOLD: *Myśl zachodnia i jej realizacja w Polsce Ludowej w latach 1945–1957*. Toruń 2003; A. TOPOL: *Kazimierz Popiołek i jego czasy (1903–1986)*. Katowice–Warszawa 2004, s. 31–32, IDEM: *Ludzie „Ojczyzny”. Ślązacy w organizacji narodowej „Ojczyzna” w latach 1939–1949*. Katowice 2012; S. SENFT: *Meandry Instytutu Śląskiego w latach 1939–1956*. W: *Instytut Śląski 1934–1994...*, s. 32–40.

²⁰ T. P. RUTKOWSKI: *Nauki historyczne w Polsce 1944–1970. Zagadnienia polityczne i organizacyjne*. Warszawa 2007; IDEM: *Niestabilna stabilizacja. PZPR wobec nauki (1956–1970)*. „Przegląd Humanistyczny” 2006, nr 4; P. PLASKOT, T. P. RUTKOWSKI: *Trudna sztuka kierowania nauką*. Wydział Nauki i Oświaty KC PZPR wobec Polskiej Akademii Nauk (1949–1989). W: *PZPR jako machina władzy*. Red. D. STOLA, K. PERSAK. Warszawa 2012, s. 299–313; P. HÜBNER: *Nauka polska po II wojnie światowej – idee i instytucje*. Warszawa 1987; IDEM: *Polityka naukowa w Polsce w latach 1944–1953. Geneza systemu*. Wrocław 1992; IDEM: *Polityka par-*

książki – w której omówiono funkcjonowanie ŚIN – brak jednak właściwie opracowań poruszających *stricte* tę problematykę. Pomocne okazały się więc opracowania słownikowe, zwłaszcza prace Henryka Rechowicza i redagowane przez Franciszka Serafina, Mirosława Fazana oraz Antoniego Barciała²¹. Istotnym sposobem weryfikacji i uzupełnienia zgromadzonych informacji stało się sięgnięcie do dostępnych źródeł publikowanych, wśród nich szczególnie cenne okazały się wydawane w formie drukowanych broszur przez dłuższy czas istnienia ŚIN sprawozdania z działalności Instytutu²², a także materiały z prac na temat Instytutu Zachodniego w Poznaniu²³ oraz Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach²⁴. Przygotowując niniejszą publikację, autor dokonał wreszcie kwerendy prasy regionalnej i czasopism naukowych, sięgając do różnych tytułów (m.in.: „Polska Zachodnia”, „Dziennik Zachodni”, „Trybuna Robotnicza”, „Tak i Nie”, „Poglądy”, a przede wszystkim periodyki wydawane przez Instytut, w tym zwłaszcza „Zaranie Śląskie”²⁵).

Istniejące opracowania stanowiły jednak zaledwie uzupełnienie materiałów będących właściwą podstawą publikacji. Praca w olbrzymiej części oparta jest bowiem na kwerendzie archiwalnej i bazuje na archiwalnym materiale źródłowym. Brak wcześniejszego zainteresowania badaczy znaczną częścią tych źródeł oraz fakt, że niektóre z nich zostały udostępnione po raz pierwszy dopiero w trakcie pisania niniejszej rozprawy, spowodowały, że w wielu przypadkach konieczne było przeprowadzanie badań materiałów jeszcze nieopracowanych. W efekcie znacząca część tekstu powstała na podstawie źródeł wykorzystanych po raz pierwszy (wcześniej niepublikowanych albo przygotowanych do publikacji po raz pierwszy przez autora niniejszej monografii²⁶). Ze względu na obszerność treści, które

tyjno-rządowa wobec towarzystw naukowych w Polsce po II wojnie światowej. „Prace Komisji Historii Nauki. Polska Akademia Umiejętności” 1999, nr 1; IDEM: *Siła przeciw rozumowi. Losy Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1939–1989*. Kraków 1994; R. STOBIECKI: *Historiografia PRL. Ani dobra, ani mądra, ani piękna... ale skomplikowana*. Warszawa 2007; IDEM: *Historia pod nadzorem. Spory o nowy model historii Polski (II połowa lat czterdziestych – początek lat pięćdziesiątych)*. Łódź 1993.

²¹ H. RECHOWICZ: *Suum cuique. W dziewięćdziesięciolecie: sylwetki pracowników Biblioteki Śląskiej*. Katowice 2012; *Śląski słownik biograficzny. Seria nowa*. Red. M. FAZAN, F. SERAFIN. Katowice 1999; „*Non omnis moriar*”. Zmarli Pracownicy Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach 1968–2008. Red. A. BARCIAŁ. Katowice 2008.

²² Właściwie sprawozdania ukazywały się od 1960 do 1987 roku. Czasem (jak np. w latach 1976–1977) wydawano je jako podsumowanie dwóch, czasem (jak na początku lat osiemdziesiątych XX wieku) jeszcze dłuższego okresu (dodatkowo z dużym poślizgiem czasowym).

²³ *Instytut Zachodni w dokumentach...*

²⁴ „Wyrósł z dobrego drzewa...”...; „Mądrość zbudowała sobie dom...”. Uniwersytet Śląski 1968–2008. *Dzieje, dokumentacja, źródła*. Red. A. BARCIAŁ. Katowice 2008.

²⁵ Na temat samego pisma por.: K. HESKA-KWAŚNIEWICZ: „*Zaranie Śląskie*” (1907–1939). Katowice 1979; L. BROŻEK: *Z dziejów „Zarania Śląskiego” (1907–1957)*. „*Zaranie Śląskie*” 1957, t. 20, s. 3–25; M. JEDNAKA: „*Zaranie Śląskie*” (1907–1967). „*Kwartalnik Opolski*” 1968, nr 1–2, s. 80–85; M. KUBISTA: „*Zaranie Śląskie*” w latach 1957–1982. „*Zaranie Śląskie*” 1983, z. 1–2, s. 18–27.

²⁶ Por. M. Fic: *Śląski Instytut Naukowy w Katowicach w okresie „karnawału Solidarności” (na podstawie posiedzeń dyrekcji i Kolegium Instytutu)*. „*Wieki Stare i Nowe*”. T. 5 (10). Red. S. FERTACZ, A.A. KLUCZEK. Katowice 2013, s. 233–277.

mogły stać się przedmiotem badań, a także z powodu ograniczonych kompetencji i kwalifikacji autora skoncentrował on swą uwagę na historycznym aspekcie funkcjonowania ŚIN. Dorobek naukowy i popularyzatorski ŚIN był bowiem bardzo rozległy, obejmujący najpierw kilkanaście, a następnie kilka dyscyplin naukowych, jego przedstawienie i zinterpretowanie (często krytyczne) wymagałyby więc specjalistycznej wiedzy, wykraczającej poza metodologię badań historycznych. Oczywiście w publikacji poruszono również kwestie pozahistoryczne (zwłaszcza socjologiczne czy ekonomiczne), stanowią one jednak przedmiot uzupełniający podstawowy obszar badań i mają wobec niego charakter służebny.

Rozległość i ogrom dostępnego materiału archiwalnego z jednej strony stanowiły zaletę, z drugiej jednak – znacząco utrudniały pracę nad książką. Powielanie się części materiałów, a często także ich nadmierna szczegółowość powodowały, że nie sposób było wyczerpać wszystkich dostępnych źródeł. Dlatego autor skoncentrował swoje badania przede wszystkim na zbiorach Archiwum Państwowego w Katowicach, gdzie w wydzielonym zespole przechowywana jest ogromna spuścizna po zlikwidowanym Instytucie, licząca blisko 4300 jednostek aktowych (ponad 62 metry bieżące akt). Ponadto w zbiorach katowickiego archiwum zgromadzona jest m.in. spuścizna wojewódzkiej jednostki PZPR (wykorzystano materiały z zespołów: Posiedzenia Plenum KW PZPR w Katowicach, Wydział Propagandy KW PZPR w Katowicach, Posiedzenia Sekretariatu KW PZPR w Katowicach, Wydział Nauki, Oświaty i Kultury KW PZPR w Katowicach i Posiedzenia Egzekutywy KW PZPR w Katowicach) oraz katowickiej Wojewódzkiej Rady Narodowej (Prezydium WRN w Katowicach). Wykorzystanie zgromadzonych w tych zespołach materiałów było niezbędne przede wszystkim do ukazania relacji z władzami państwowymi i partyjnymi oraz wpływu tychże na kształtowanie działalności ŚIN.

Istotne poznawczo były też zbiory Archiwum Akt Nowych w Warszawie, stanowiące ważne uzupełnienie kwerendy katowickich zasobów źródłowych. W pracy skorzystano z informacji zamieszczonych w zespołach: d. Centralne Archiwum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, Główna Komisja Kwalifikacyjna przy Polskiej Akademii Nauk, Komisja Kwalifikacyjna Pracowników Nauki, Centralna Komisja Kwalifikacyjna ds. Kadry Naukowej oraz Komitet Nauki i Techniki. Pozyskane z warszawskiego archiwum informacje stanowiły podstawę prezentacji ustaleń dotyczących zagadnień ogólnych (np. kształtowania polityki władz partyjno-państwowych wobec nauki w powojennym półwieczu), pozwoliły także uzupełnić bądź zweryfikować dane, które autor zdobył z innych źródeł.

W mniejszym wymiarze wykorzystane zostały informacje (istotne dla pełniejszego ukazania tematyki) pochodzące ze zbiorów innych placówek. Z katowickiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej (IPN) – Komisji ds. Badania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu – wykorzystano materiały dotyczące

m.in. organizacji „Ojczyzna” oraz wielu osób zatrudnionych w Instytucie²⁷. Kwerenda warszawskich zbiorów IPN pozwoliła na dotarcie do informacji dotyczących samego Instytutu, natomiast z oddziału w Rzeszowie skorzystano z dokumentacji internowanego w zakładzie karnym w Uhercach zatrudnionego w ŚIN Gabriela Krausa. Ważne wiadomości udało się pozyskać i zweryfikować dzięki kwerendzie przeprowadzonej w Archiwum Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (tu przydatne okazały się zwłaszcza akta personalne pracowników uniwersytetu, którzy wcześniej związani byli z ŚIN). Kwerendy archiwalnej dopełniły archiwalia przechowywane w Bibliotece Śląskiej w Katowicach (głównie w zbiorach specjalnych – przede wszystkim spuścizny znaczących postaci regionalnego środowiska naukowo-kulturalnego)²⁸, w Archiwum Polskiej Akademii Nauk (PAN) w Warszawie oddział w Katowicach (informacje pochodzące ze spuścizny Józefa Chlebowczyka), Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie (materiały dotyczące przedwojennego IS), Archiwum Państwowego we Wrocławiu (materiały dotyczące „drugiej” odsłony Instytutu z lat 1945–1949) oraz Archiwum Sądu Okręgowego w Katowicach i Archiwum Państwowego w Krakowie (akta osobowe sędziów działających w strukturach reaktywowanego w 1945 roku Instytutu Śląskiego)²⁹. Dzięki życzliwości jednego z byłych pracowników ŚIN (Edwarda Karolczuka) udało się także wykorzystać fragment zbiorów należących dziś do osób prywatnych. Uwzględniono też relacje, zarówno spisane³⁰, jak i powstałe na potrzeby monografii³¹.

Przeprowadzona przez autora kwerenda nie jest, oczywiście, kompletna. Szerokie spektrum działalności Instytutu oraz 35-letni okres jego istnienia (a blisko 50-letni funkcjonowania kolejnych trzech wcieleń Instytutu w Katowicach) spowodowały, że jego nazwa (nazwy) oraz informacje z nim związane pojawiają się w niezliczonej liczbie opracowań i w wielu materiałach archiwalnych. W ocenie autora dalsze pozyskiwanie i wykorzystanie materiałów nie zmieniłoby jednak zasadniczo wyłaniającego się na kartach niniejszej książki obrazu Instytutu,

²⁷ W kolejności alfabetycznej: Rudolfa Buchały, Antoniego Domańskiego, Józefa Kokota, Gabriela Krausa, Jerzego Pietruchy, Andrzeja Szefera, Alojzego Targa, Henryka Wuttkego i Szczepana Wysockiego.

²⁸ Spuścizny Jana S. Dworaka, Kazimierza Gołby, Jacka Koraszewskiego, Jana Pierzchały i Andrzeja Szefera.

²⁹ Za pomoc w dotarciu do nich szczególne podziękowania należą się mgr Annie Kubicy i dr. hab. Lechowi Krzyżanowskiemu.

³⁰ Najwięcej informacji udało się pozyskać dzięki wspomnieniom Andrzeja Grajewskiego (por. A. GRAJEWSKI: *W nurcie wielkiej rzeki. Wspomnienia o czasie i ludziach z okresu 1980–1981*. W: *Uwiodła mnie Solidarność. Między mitem a rzeczywistością*. Red. M. KEMPSKI, G. PODŻORNY. Katowice 2010). Pomocne były także wspomnienia Krystyny Sajdok (K. SAJDOK: *Czarny scenariusz stanu wojennego*. „Niedziela” 2001, nr 49) oraz teksty zamieszczone w publikacji przygotowanej z okazji 50. rocznicy utworzenia Instytutu Śląskiego (por. *Szkice wspomnieniowe. 50 lat od powołania Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach*. Red. Z. GORCZYCA. Katowice 1984).

³¹ Ustne relacje złożyli autorowi (ponownie zachowując kolejność alfabetyczną): dr Andrzej Grajewski, prof. dr hab. Ryszard Kaczmarek, dr Edward Karolczuk, prof. dr hab. Wojciech Świątkiewicz i prof. dr hab. Jacek Wódz.

tym bardziej że miejscami wydaje się on aż nazbyt drobiazgowy. Warto zresztą przy tej okazji odwołać się do słów zawartych w jednym z zachowanych dokumentów. W sprawozdaniu sporządzonym przez historyków drugiej połowy XX wieku, Czesława Madajczyka i Henryka Zielińskiego, zatytułowanym *Stan badań i potrzeby w zakresie Polski Ludowej* skonstatowano: „Masowość wytwarzanych bieżąco akt rośnie w zastraszający sposób, grożąc wprost fizyczną niemożnością zbadania ogromu źródeł historycznych, co gorzej *ci ipso* eliminując możliwość przeprowadzenia krytyki źródeł. Zjawiskiem dość powszechnym jest przecież u badaczy dziejów najnowszych – autorów monografii, grzęźnięcie na etapie poszukiwania i selekcji źródeł”³². Autor ma nadzieję, że mimo obszernego wykorzystania materiału źródłowego udało mu się uniknąć wskazanej pułapki. Z powodu rozległości materiału (w tym zwłaszcza źródeł archiwalnych) nie zdecydował się także na przeprowadzenie na tym etapie badań komparatystycznych między ŚIN w Katowicach a innymi placówkami tego typu (zwłaszcza IŚ – Państwowym Instytutem Naukowym w Opolu czy Instytutem Zachodnim w Poznaniu), choć oczywiście ośrodki te są wzmiankowane na kartach książki.

Praca ma strukturę chronologiczno-problemową, która wydaje się najbardziej wskazana dla właściwego ukazania z jednej strony procesu kształtowania się Instytutu w kontekście życia naukowego na Górnym Śląsku w XX wieku, z drugiej zaś – procesu ideologizacji ośrodka i zachodzących w ramach tego zjawiska etapów i płaszczyzn. Ramy czasowe badań zostały zasadniczo określone okresem funkcjonowania kolejnych wcieleń Instytutu.

Dwa początkowe rozdziały stanowią rodzaj wprowadzenia do właściwej części pracy. W pierwszym opisane zostało kształtowanie się humanistycznego życia naukowego w województwie śląskim w dwudziestolecie międzywojennym oraz ukazano rolę w kształtowaniu „polityki naukowej” ówczesnych władz państwowych (najszerzej uwzględniono w nim pierwsze „wcielenie” IŚ). Drugi rozdział stanowi próbę zarysu polityki władz partyjno-państwowych Polski (w tym zwłaszcza władz wojewódzkich) po 1945 roku wobec instytucji naukowych, podkreślono w nim zwłaszcza znaczenie ideologiczne podejmowanych przez nie działań.

Kolejne rozdziały zawierają opis i analizę etapów istnienia Instytutu. W trzecim odtworzono okoliczności reaktywacji IŚ w Katowicach (w latach 1945–1949) i realia tworzenia oraz początku istnienia ŚIN (od pierwszych prób u progu lat pięćdziesiątych po działanie Instytutu w latach 1957–1959) jako instytucji starającej się uniknąć wyraźnej podległości i zależności od władz partyjno-państwowych. W czwartym rozdziale ukazana została z perspektywy rzeczywistości ŚIN dekada lat sześćdziesiątych (1960–1970 roku), w piątym – siedemdziesiątych (1971–1979), w szóstym zaś – początku lat osiemdziesiątych XX wieku (od roku

³² Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Centralne Archiwum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, sygn. 275, k. 181, Sprawozdanie Czesława Madajczyka i Henryka Zielińskiego pt. „Stan badań i potrzeby w zakresie Polski Ludowej”.

1980 aż po koniec stanu wojennego). W ostatnim rozdziale odtworzono próby reorganizacji ŚIN po zniesieniu stanu wojennego (od 1983 roku) aż po likwidację instytucji w 1992 roku. Całość rozważań wieńczy zakończenie, biogramy wybranych pracowników ŚIN, wykaz wykorzystanych źródeł i literatury oraz indeks nazwisk.

Wyjaśnienia wymagają przyjęte cezury poszczególnych rozdziałów. Z jednej strony były one naturalnie determinowane ważnymi ogólnopolskimi wydarzeniami politycznymi. Nie powinny więc budzić wątpliwości daty grudnia 1970 czy sierpnia 1980 roku. Z drugiej jednak strony uwzględniono cezury, które określić można jako wewnętrzne – odnoszące się do ważnych momentów podkreślających etapy funkcjonowania samego ŚIN. Dlatego jako granice poszczególnych rozdziałów przyjęto: jako początkową cezurę rozdziału czwartego rok 1960 (rozpoczęcie prac nad „rozbudową i częściową zmianą koncepcji ŚIN”, zwieńczonych dwa lata później objęciem Instytutu przepisami o instytutach naukowo-badawczych); początkową cezurę rozdziału piątego – rok 1971 (zmiana statusu prawnego Instytutu, likwidująca ŚIN prowadzony przez Stowarzyszenie i wprowadzająca w jego miejsce instytut państwowo-resortowy) i końcowa cezura rozdziału siódmego – rok 1992 (likwidacja Instytutu). Ponadto w części rozdziałów zdecydowano się na wprowadzenie dodatkowych cezur wewnętrznych, wyznaczonych ważnymi wydarzeniami mającymi wpływ na dostrzegalną modyfikację działalności Instytutu (m.in. utworzenie w 1968 roku Uniwersytetu Śląskiego).

W pracy przytoczono wiele cytatów. Mimo że autor ma świadomość wagi streszczania i omawiania treści tychże dokumentów, nierzadko decydował się dodatkowo na przywołanie ich fragmentów w oryginale, gdyż często łatwiej dzięki temu można było oddać m.in. propagandowy charakter, poznać instrumenty walki politycznej i propagandy czy wreszcie proporcje między naukowością a „użytecznością partyjną”. Ponadto takie rozwiązania coraz częściej pojawiają się w historiografii poświęconej najnowszej historii Polski³³.

* * *

Na zakończenie warto złożyć podziękowania Osobom, które znacząco przyczyniły się do nadania pracy ostatecznego kształtu. Na początek recenzentowi pracy – prof. zw. dr hab. Danucie Kisielewicz, oraz przełożonym i współpracownikom z Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (zwłaszcza prof. UŚ dr hab. Annie Glimos-Nadgórskiej, prof. zw. dr. hab. Ryszardowi Kaczmarkowi, dr. hab. Lechowi Krzyżanowskiemu, dr. Miłoszowi Skrzypkowi). Wyrazy podziękowania należą się pracownikom instytucji przechowujących wykorzystane w pracy archiwalia i zbiory biblioteczne (zwłaszcza pracownikom IPN: Barbarze

³³ Por. M. ZAREMBA: *Wielka trwoga. Polska 1944–1947. Ludowa reakcja na kryzys*. Kraków 2012.

Polanin, dr. Adamowi Dziubie i Sebastianowi Rosenbaumowi, a także dr. Edwardowi Karolczukowi z RODN WOM w Rybniku i dr. Andrzejowi Grajewskiemu z „Gościa Niedzielnego”) oraz pozostałym autorom powstałym na potrzeby książki relacji. Następnie słowa wdzięczności kieruję do lekarzy i personelu szpitali w Tomaszowie Mazowieckim (szczególnie do lek. med. Piotra Mazeranta) i Ustroniu (do lek. med. Piotra Robleskiego i – przede wszystkim – niezawodnego dyrektora Zbigniewa Gołdego), dzięki pomocy których w dużej mierze mogłem kontynuować pracę nad książką. Na koniec dziękuję najważniejszym dla mnie niezmiennie: rodzicom – Jolancie i Zbigniewowi Ficom – za cenną i skuteczną pomoc w trudach godzenia życia zawodowego i rodzinnego, przede wszystkim jednak żonie Kasi oraz dzieciom – Marcie, Mateuszowi i Marcinowi – za Waszą obecność i nieustanną (choć czasem nazbyt żywą) motywację do działania.

Wykaz użytych skrótów

CRZZ	– Centralna Rada Związków Zawodowych
GOP	– Górnośląski Okręg Przemysłowy
IH PAN	– Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk
IPN	– Instytut Pamięci Narodowej
IŚ	– Instytut Śląski
KC PZPR	– Komitet Centralny PZPR
KD PZPR	– Komitet Dzielnicowy PZPR
KOR	– Komitet Obrony Robotników
KPZiST	– Komitet Porozumiewawczy Związków i Stowarzyszeń Twórczych
KW PZPR	– Komitet Wojewódzki PZPR
KZ	– Komitet Zakładowy
MKR	– Międzyzakładowy Komitet Robotniczy
MKZ	– Międzyzakładowy Komitet Założycielski
MO	– Milicja Obywatelska
MRN	– Miejska Rada Narodowa
NPSG	– Narodowy Plan Społeczno-Gospodarczy
NRD	– Niemiecka Republika Demokratyczna
NSZZ „Solidarność”	– Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
PAN	– Polska Akademia Nauk
PAU	– Polska Akademia Umiejętności
PISM	– Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
POP	– Podstawowa Organizacja Partyjna
PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
PTH	– Polskie Towarzystwo Historyczne
PZPR	– Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RFN	– Republika Federalna Niemiec
ROPciO	– Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
SB	– Służba Bezpieczeństwa
ŚIN	– Śląski Instytut Naukowy
TPNnŚ	– Towarzystwo Przyjaciół Nauk na Śląsku
TPPR	– Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
TRZZ	– Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
WOPP	– Wojewódzki Ośrodek Propagandy Partyjnej
WRN	– Wojewódzka Rada Narodowa

WSNS	– Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
WSNSG	– Wyższe Studium Nauk Społeczno-Gospodarczych
WUML	– Wojewódzki Uniwersytet Marksizmu-Leninizmu
WUSW	– Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
ZBoWiD	– Związek Bojowników o Wolność i Demokrację
ZNP	– Związek Nauczycielstwa Polskiego

Indeks osobowy

- A**
Adamski Stanisław, bp 22, 83, 324
Adler Roman 474
Aleksa Ludwik 281, 282, 287, 288, 307, 315, 316,
320, 323, 338, 365, 368, 374, 385, 386
Andrzejewski Jerzy 312
Angersmann Hedda 432
Antonów Michał 118, 125, 199
Arnold Stanisław 68, 85, 99, 102, 106, 108, 111,
161
Astalos Istvan 121
- B**
Badura-Simonides Dorota zob. Simonides
Dorota
Bajger Lubomir 234, 235
Bakala Jaroslav 432
Baklanowa 332
Banasiewicz Aleksander 261
Bańka Józef, ks. 25
Barciak Antoni 11, 479
Barcik Anna 262, 391, 403, 433
Barczak Andrzej 489
Barczyk Stanisław 419
Barteczek Andrzej 450
Baszkiewicz Jan 68, 214
Batowski Henryk 70, 178, 181, 189, 193, 215, 220,
263, 271, 273, 274, 292
Beck Józef 30
Bednorz Herbert, bp 444
Bednorz Zbyszko 64, 84
Benisz Adam 196
Bereś Rudolf 86
Bert E. 220
Berżer Michał 84
Beyer Rudolf 236
Bębnik Grzegorz 294
Biały Franciszek 340
Bielańczyk Krzysztof 350
Bień Aleksy 149
Bierut Bolesław 50, 66, 70, 158, 161, 162, 181,
187, 215, 263, 264, 272, 296, 339, 386, 422,
445, 449
Bierwiazzonek Olgierd 77
Biliński Krzysztof 489
Billewicz J. 282
Biszyga Jan 253
Błach Maria 419, 446
Błaszczuk Włodzimierz 148
Błażejowska Justyna 353
Boberack Heinz 299
Bobińska Celina 109, 145
Bocek Jerzy 35
Boda-Krężel Zofia 307
Bodziachowski Wojciech 437
Bogowski Tadeusz 214
Bogusławski Edward 451
Bohucki Jan 132, 158, 180, 214
Bonczyk Norbert 35, 198
Borak Mieczysław 432
Borcz Leszek 317
Borecki Marcin 132, 133, 158, 180, 214
Borejdo Ignacy 85
Boroń Gabriela 363
Borucki Krzysztof 214
Bouček Miroslav 237
Bożek Arkadiusz (Arka) 63, 80
Brandt Willy 62
Bratkowski Stefan 357
Braun Andrzej 398
Breyer Richard 119
Broll-Jarecka Krystyna 77
Brooks 121
Broszkiewicz Ryszard 451
Brożek Andrzej 110, 238, 384, 385, 400, 471
Brożek Ludwik 92, 100, 101, 108, 115, 123, 124,
164, 199
Brzeski Roman 84

- Brzeziński Zbigniew 443
Brzozowski Edward 214
Buchala Rudolf 106, 126, 172, 173, 189, 194, 204,
230, 261, 271, 275, 281, 283, 295, 305, 317, 320,
323, 326, 331, 334, 335, 338, 351, 359, 368, 370,
373, 384, 385, 396, 400, 402, 403, 409, 412,
420, 428, 437, 441–444, 447, 449, 451, 480
Buchhofer Ekkehard 299
Bujak Franciszek 29
Bujnicki Tadeusz 400, 411
Bułakowska Jadwiga 84
Buława Edward 214
Buszko Józef 215, 225, 226
Buszman Józef 474
Buziński Józef 300
- C**
Carter Jimmy 443
Caspari Emil 190
Chałasiński Józef 228
Chełkowski August 80
Chlebowczyk Józef 13, 149, 150, 183, 187, 189,
190, 196, 198, 209, 212, 213, 215, 227, 233, 263,
264, 269, 271, 273, 274, 295, 296, 306, 314, 317,
319, 322, 324, 326, 329, 338, 384, 385, 401, 411,
412, 420, 421
Chmal Henryk 282, 304, 341
Chojcka Ewa 489
Chrenow Iwan 301
Cichy Leszek 220, 252, 264, 269, 271, 273, 285,
287, 302, 304, 316, 317, 320, 322, 326, 334, 368,
401, 403, 412, 413, 420, 451
Cieślak Tadeusz 180, 189, 213
Cieślik Stanisław 302, 303
Cimała Bogdan 10, 471
Ciszewski Aleksander 33
Cygański Mirosław 190, 341
Cypcar Tadeusz 451
Czajka Stanisław 272, 317
Czarnomski Michał 307
Czauderna D. 192, 281
Czech Wojciech 469–471, 476, 480, 481
Czekaj Tadeusz 431, 474
Czekanowski Jan 89
Czernichowski Edward 23
Czober Adam 89
Czub Stanisław 84
Czubiński Antoni 330, 384, 385, 451
Czuma Andrzej 312
Czypczar Jarosław 452
- Ćwikliński Ryszard 77
- D**
Daniszewski Tadeusz 203
Dąbrowa Jan 86
Dąbrowski Jan 28
Degler Janusz 432
Dejna Karol 194
Długajczyk Edward 340, 423, 470
Długoborski Wacław 67, 68, 110, 116, 118, 124,
199, 204, 272, 296, 300, 304, 339, 353
Dmowski Roman 69
Dobieszewski Adolf 354, 386, 387
Dobraczyński Jan 444
Dobrowolski Kazimierz 28, 29, 102, 103, 111,
220
Dobrowolski Piotr 194, 199, 220, 232, 269, 281,
295
Dobrowolski Tadeusz 21, 27, 31, 35, 88
Dohnal Milón 432
Dołchun Michał 73
Domański Antoni 327, 328, 337, 353, 355, 373,
380, 382
Drozdowski Marian 197
Drozdowski Marian M. 481
Dubiel Józef 63
Dubiel Ludwik 135, 198
Dulczewski Zygmunt 215, 228, 263
Durka Janusz 67
Dutkiewicz Henryk 189, 192, 220, 269, 270,
274, 279, 285
Dworak Jan S. 122
Dyba Marian 10, 31, 487
Dygacz Adolf 122, 384, 385, 411
Dziadul Jan 363
Dziarski Stanisław 84
Dzierżon Jan 125
Dziwulski Władysław 125
Dzięgiel Władysław 26
Dziuba Adam 16
- E**
Ehrlich Ludwik 198, 231
Eisler Jerzy 10
Ender Janina 70
Engelking Edward 148, 197, 199
Erman N.N. 332
- F**
Fajfr Frantisek 121
Fajkowski Józef 399
Fałęcki Tomasz 198, 220, 225, 232, 269, 288, 419

- Faska Jan 89
Fazan Mirosław 11, 163, 184, 193, 215, 217, 240, 260, 264, 293, 316, 339, 368, 374, 375, 388, 390, 403, 411, 412, 428, 437, 461, 474
Ferensztajn Bogumił 446
Fertacz Sylwester 31
Fic Jolanta 16
Fic Katarzyna 16
Fic Marcin 16
Fic Marta 16
Fic Mateusz 16
Fic Zbigniew 16
Ficek Alojzy, ks. 154, 479
Fiedor Karol 420
Figa Izrael 163, 190, 219
Fijałek Jan, ks. 28
Fijałkowska Barbara 50, 145
Fiszbach Tadeusz 357
Fiuk Zdzisław 326
Fobertowa Aleksandra 99, 100
Fojcik Jan 121
Folfasiński Sławomir 117, 411
Folta Zygmunt 397, 401, 420, 424, 446
Frania-Przewoźnik D. 282
Frank Marian 102, 106, 110–112, 133, 140, 148, 199, 205
Frankiewicz Edward 125
Franzen Franz 330
Frąckiewicz Lucyna 192, 399, 401, 404, 409, 410, 420, 430, 433, 440, 445, 446, 452, 453, 457, 459, 461, 462, 475, 478, 488
Frelek Ryszard 301, 313, 317
Friszke Andrzej 62
- G**
Gajda Jan 154
Gajda Lucjan 260
Gajda Stefan 469, 471
Gajek Józef 102, 220
Galos Adam 67
Garlicki Marian 103
Gawrecki Dan 414
Gawroński Józef 452
Gazda Bronisław 100, 101
Gazda Jan zob. Kraus Gabriel
Gdynia Maria 122
Gedel Marek 232
Geist Horst 236
Gembalski Julian 489
Georgica Paweł 432
Gerlich Halina 433
Gerlich Marian G. 400, 413, 420, 428, 433, 434, 448, 453, 454, 469, 471, 475, 480
Gębarowicz Mieczysław 26
Gierek Edward 58, 73, 74, 131, 163, 165, 205, 245, 249, 250, 253, 283, 309, 311, 331, 343, 353, 355, 378, 382, 386, 394, 398, 422
Gierowski Józef 67
Gilejko Leszek 432
Ginko Łucja 454, 469
Ginter Bolesław 232
Glanowski Mieczysław 352
Glimos-Nadgórska Anna 15
Gliszczyński Jeremi 132, 158, 180, 214
Gładkiewicz Ryszard 428
Gładysz Antoni 75, 189, 193, 217, 240, 264, 267–269, 274, 279, 281, 285, 288, 302, 306, 384, 385, 401, 404, 408, 409, 410, 420
Gładysz Mieczysław 24, 86, 102, 111, 112, 132, 133, 135, 148, 158, 180, 179
Głombik Czesław 451
Gniewuszew Nikołaj A. 302
Godłowski Kazimierz 232
Godula Karol 125
Goik Henryk 475
Gojawiczyńska Pola 26
Golińska Aniela 477
Gołba Kazimierz 89
Gołdy Zbigniew 16
Gołębiowski Janusz W. 149, 189, 203, 215, 221, 223–226, 228, 263, 272, 301, 302, 328
Gomułka Władysław 50, 55, 56, 85, 131, 485
Gorczyca Józef 272
Gorczyca Zdzisław 78, 214, 272, 307, 317, 352, 358, 359, 364, 369, 378, 396–399, 400, 405–407, 410, 411, 413, 420, 424, 425, 430, 437, 440, 446, 486, 487
Goriszowski Włodzimierz 302
Gornusz 332
Gorywoda Anzelm 64, 112, 122, 180
Górniak Stanisław 412
Grabania Marek 101, 112, 116, 132, 133, 156, 158, 159, 163, 175, 178, 181, 183, 184, 192, 197–199, 205, 208, 209, 212, 213, 244, 302
Grajek Hubert 73, 398
Grajewski Andrzej 16, 349, 350, 354, 364, 465
Grażyński Michał 22, 26–30, 32, 33, 36, 37, 64, 80, 479, 482
Grela-Polaczek U. 282

- Grim Alojzy 180
Grobelný Andělín 234, 237, 301, 413, 432
Grodecki Roman 28, 37
Groebl Grzegorz 124, 199
Grosfeld Leon 197
Gruba Józef 64
Grudzień Zdzisław 76, 78, 144, 174, 179, 249,
250, 253, 255, 259, 260, 266, 268, 283, 284,
294, 300–303, 328, 355, 363, 378, 382, 398,
471
Grundmann Friedrich W. 125
Grundmann Günter 125
Gruszczyński Leszek 326, 413
Grygiel Józef 253, 255, 259, 260, 302
Grzbiela Jan 103, 104, 106
Grzesik Karol 33, 37
Grzywa Ryszard 178, 181, 189, 212, 252, 262,
264, 314, 315, 337, 370, 375, 376
Grzywocz Jerzy 198
Gubała Eugeniusz 401
Gumowski Marian 23
Gyul Kotlaj 299
- H**ager-Małecka Bożena 411, 452
Hajda Wawrzyniec 152
Halor Antoni 432
Handroschek Paul 125
Hass Ludwik 209
Havlík Ivo 379
Hawranek Franciszek 190
Heska-Kwaśniewicz Krystyna 66, 232, 412
Hierowski Zdzisław 35, 64, 70, 91, 92, 100,
123–125, 127, 142, 164, 173, 183, 184, 193, 199,
217, 232
Hirschler Dierk 432
Hiscoks C.R. 121
Holzer Jerzy 127
Honkisz Władysław 448
Hornig Alfred 99, 107, 110, 197
Horoch Ludwik 207
Horoszewicz Roman 70
Hrabar Roman 173, 295, 306, 307
Hrabovský Ladislav 237
Hrapkiewicz Bogumiła 481
Hrebenda Adam 30, 118, 189, 190, 207, 215, 231,
233, 240, 269, 279, 288, 293, 304, 388
Hübner Piotr 10
Hulka-Laskowski Paweł 193
Hutka Jerzy 214
- Hvišč Josef 237
Hyckl Georg 125
- I**miela Emanuel 280
Inglot Stefan 102
Iskra Wiesław 303
Iwiński Tadeusz 328
Izdebska H. 279
Izdebski Zygmunt 86, 88
- J**abłońska Grażyna 320
Jabłoński Henryk 56, 164, 201, 300
Jahn Alfred 132, 158, 180, 213
Jakóbczyk Witold 67, 162
Jakubskij Włodzimierz 236
Jałowiecki Bohdan 192, 269, 274, 314–316, 318,
326, 333, 337, 338, 357, 358, 363, 365, 367–369,
391, 486, 487
Jamka Rudolf 24, 134, 148, 189, 194, 196, 280,
294
Jan Paweł II (właśc. Karol Wojtyła) 329
Janasz Stefania 412
Janeczek Zdzisław 461
Janiak-Moś Ewa 353
Janiurek Włodzimierz 199, 202
Janota Wojciech 10
Jarnutowski Stefan 33
Jaroczyński Maurycy 188
Jaroń Jan N. 154, 193
Jaros Jerzy 67, 93, 112, 122, 123, 180, 183, 184,
187, 189, 192, 209, 227, 232, 263, 267, 269, 272,
279, 291, 296, 304–306, 340, 410
Jarosiński Witold 55
Jarosz Adam 451
Jarosz Larysa 386
Jaruzelski Wojciech 58, 59, 80, 357, 462, 487
Jasieński Władysław 220, 279, 375, 413
Jednaka Maria 125
Jedynak Tadeusz 396
Jeske Reinhold 236, 237, 301, 341
Jędrocha Stanisław 316, 322, 368
Jędruszczak Tadeusz 122, 201, 215, 232, 300
Jirásek Zdeněk 46
Jońca Karol 67
Jończyk Jan 67
Jurkiewicz Jarosław 67
Jurkowski Henryk 432
Juzoń Janina 84

- K**
Kachel Józef 112
Kaczmarek Ryszard 13, 59, 489
Kaczmarek Zdzisław 223, 266
Kadłubiec Daniel 428, 432
Kadryś Józef 300
Kajtoch Jacek 198
Kalb Peter 298
Kaleniczenko Paweł M. 301, 386
Kaliski Sylwester 318
Kałuża Adam 117, 118, 125, 134, 136, 142, 148, 150, 156, 160, 164, 173, 178, 189, 197, 200, 202, 204, 220, 284, 388
Kańa Otokar 204, 237, 301
Kania Stanisław 58, 357
Kantyka Jan 9, 117, 118, 150, 191, 197, 225, 226, 231, 260, 262, 264, 266, 267, 272, 274, 279, 283, 288, 291, 293, 295, 296, 301–303, 305, 306, 313, 314, 317, 319, 322, 324, 326, 327, 329, 338–340, 342, 384–386, 388, 390, 401, 411, 414, 420, 452, 486, 487
Karaś Mieczysław 194
Karczewski Tadeusz 99, 100, 180, 214
Karczewski Witold 475
Karolczuk Edward 13, 16, 353, 354, 357, 377, 394, 450, 487
Kasprowicz Jan 152
Kasprów Ewa 269, 307, 308
Kaszyński Tadeusz 180, 214
Kellermann Volkmar 237
Kempski Marek 363
Kersten Krystyna 60
Kędryna Szymon 231, 279, 292
Kępski Janusz 269
Kiczian Wiesław 252, 255, 352
Kieniewicz Stefan 208
Kijonka Tadeusz 76, 488
Kilar Wojciech 77
Kirvan 121
Kisielewicz Danuta 15
Kita Jan 118, 181, 189, 260, 264, 314, 316, 323, 324, 337, 361, 366, 424, 435
Klasik Andrzej 408, 409, 420, 429, 452
Klimaszewski Sędzimir M. 80
Kłodziński Abdon 28
Knobelsdorf Włodzimierz 189, 192, 263–265, 269, 272, 274, 285, 301, 305, 306, 308
Knosała Józef, ks. 22
Kochanowski Tadeusz 54
Kocój Henryk 461
Kocur Adam 33
Koczy Leon 26
Kokot Józef 64, 92, 116, 122, 126–128, 151, 158, 168, 170–173, 180, 182, 189, 214, 220, 238, 263, 272, 300
Kolankowski Zygmunt 70, 197, 232
Kolbe Jerzy 205
Kolbuszewski Stanisław 102
Kolczyński Janusz 264, 272, 283, 301, 306, 317
Kołodziej Paweł 154
Kołodziejczyk Ryszard 223
Kołomejczyk Norbert 165, 180, 182, 189, 190, 195, 203, 301
Kołtuniak Jerzy 214
Kominiek Bolesław, ks. 85, 324
Konieczny Alfred 132, 158
Konieczny Andrzej 180, 214
Konopczyński Władysław 89
Końca Józef 117
Kopeć Aleksander 352
Kopeć Eugeniusz 190, 240, 269, 279, 291, 304, 307, 460
Kopeć Janusz 214
Koraszewski Jacek 9, 35, 64, 70, 93, 95–101, 104, 105, 107, 110, 112, 118, 119, 121, 123, 126–128, 132, 134, 136, 139, 142, 146, 148, 149, 155, 158–160, 164, 165, 167, 178–180, 183, 184, 195, 199, 202, 214, 260, 324, 434, 486
Korbel Jan 334, 335, 428
Korcma Iwan 328, 332
Korfanty Wojciech 68, 69, 80, 108, 197, 460, 482
Kormanowa Żanna 145
Koroluk W. 206
Korzon Andrzej 176
Korzusznik Henryk 282, 320, 328, 334, 341, 413
Kosik Henryka 413
Kossak Jerzy 302
Kossakowska-Jarosz Krystyna 489
Kossak-Szczucka Zofia 26, 481
Kostiuszko Iwan I. 236, 298
Kostorz Helmut 172
Kostrzewski Józef 196
Kostuś Henryk 115
Kostuś Wojciech 122
Koszyk Szymon 64
Kotarbiński Tadeusz 89
Kowalska J. 192
Kowalski W.K. 301
Kozik Józef 267, 283, 288, 349

- Kozik Ludwik 338
Kozłowska Ewa 148, 207
Kozłowska Stanisława 317, 365, 367
Kozłowski Hubert 281, 292
Kral Eugeniusz 84
Kramer Józefa 452
Kraus Gabriel 13, 266, 268, 272, 274, 281, 282, 285, 287, 288, 306, 314–317, 320, 323, 326, 350, 351, 361, 362, 366, 370, 374–377, 379–381, 388, 390, 392, 394, 395, 464
Kraus Janina 433, 465, 466, 469, 470, 477, 478, 480
Krawczyk Stanisław 304
Krenzel Janina zob. Kraus Janina
Kroszel Janusz 411, 413, 420, 428, 452
Krotoski Józef 84
Krotoski Witold 84
Królikowski Kazimierz 220, 304, 326, 413
Krupczyński Tadeusz 29, 32
Krupiński Bolesław 100, 102, 109, 110, 132, 133, 158
Krząszcz Walenty 154
Krzystyniak Andrzej 489
Krzyżanowski Adam 29
Krzyżanowski Lech 15
Kubica Walenty 214
Kubista Magdalena 411
Kuczewski Władysław 84, 85
Kudlicki Stanisław 33
Kudrina Taisija A. 299
Kujawska Maria 33
Kukliński Antoni 420, 436
Kula Witold 70
Kułtuniak Jerzy 253
Kupiec Jan 154
Kuroń Jacek 312
Kutrzeba Stanisław 27–29, 32, 37, 85
Kutz Kazimierz 77, 351, 352
Kwaśniewicz Maria 404, 433
Kwaśniewicz Władysław 215, 263, 272, 317, 452
Kwiatkowski Eugeniusz 32
Kwietniewski Józef 214
- L**abuda Gerard 317
Landau Zbigniew 197, 304
Lange Oskar 29
Laskowski Roman 142
Laskowski Tadeusz 132, 133, 158, 180
- Lech Jerzy 70
Legomski Zdzisław 303
Lehr-Splawiński Tadeusz 111
Lejczak Włodzimierz 352
Lenartowicz Kinga 433, 479
Lenczowski Franciszek 26
Lenin Włodzimierz I. 201, 233, 387, 391
Lepszy Kazimierz 132, 158
Lepter Karol 67
Leszczycki Stanisław 102, 106, 111
Lewański Julian 85
Lichoś Henryk 78, 174, 376, 379
Ligęza Józef 24, 96, 101, 106, 112, 115, 127, 132, 135, 140–143, 148, 158, 160, 164, 181, 183, 185, 189, 194, 197, 199, 202, 215, 263, 264, 280
Ligoń Juliusz 154
Ligoń Stanisław 33, 460
Linert Andrzej 316, 323, 325, 341, 368, 403, 413, 435
Lipiński Edward 312
Lipski Jan J. 312
Lisak Józef 24, 84, 85
Liszka Joachim 420
Lompa Józef 68, 70, 80, 154
Lord of Curth Nathan 121
Lowit Thomas 299
Lubaś Anna 409, 478
Lubaś Władysław 318, 390, 424, 428
Lubina Michał 488
Lubosz Bolesław 77, 411
Luciak Mieczysław 420, 448, 452
Ludowa Franciszek 86
Lutman Roman 24, 32, 33, 37, 68, 83–86, 90, 99, 102, 106, 111, 199, 238, 472
- Ł**abota Stanisław 412
Łabuz Marian 269, 307, 308, 388
Ładogórski Tadeusz 68
Ładosz Jarosław 215, 228, 255, 263, 264
Ładyka Teodor 225
Łempiński Zdzisław 283, 307, 325, 340, 413, 428, 435, 477
Łopatka Adam 317
- M**acierewicz Antoni 312
Maciszewski Jarema 49, 54, 58
Maćkowski Jan K. 154
Madajczyk Czesław 14, 51, 55, 158, 162, 166, 181, 197, 224, 225, 226, 354

- Maerker Rudolf 299
Majewski 101
Maleczyńska Ewa 67, 125
Maleczyński Karol 67, 84, 87
Malicki Jan 428, 452
Malik Edward 70
Malinowski Marian 386
Małkiewicz Andrzej 46
Mankiewicz Teodora 446
Manteuffel Tadeusz 186, 187, 220
Marchaj Krystian 233, 466
Marchlewski Leon 27
Marchwicki Zdzisław 266
Marcoń Witold 10
Marinow Ch. 332
Markiewicz Leon 428, 432
Markiewicz Władysław 213, 215, 228, 389, 452
Markowska Danuta 410
Marymont Izydor 117
Maszbic 332
Maczewski Andrzej 447, 448, 449, 453
Matthes Joachim 299
Matusiewicz Adam 489
Mayer Józef 98, 111, 133, 135, 148, 199
Mazerant Piotr 16
Maziarski Jacek 214
Mazowiecki Tadeusz 173
Mazur Zbigniew 9, 10
Mądry Józef 214, 275, 282, 283, 292, 307, 320, 330, 341
Meisner Joachim 198, 401, 447
Melich Alojzy 132, 136, 142, 148, 152, 156, 158, 160, 161, 173, 180–182, 205, 215, 244, 263, 272, 273, 317, 352, 360, 379, 384, 385, 401, 402, 406, 411, 420, 424, 430, 437, 447, 452
Messner Zbigniew 78, 79, 272, 317, 384, 385, 400, 401, 406, 426
Meyza Danuta 189, 214, 233
Miarka Karol 35, 68, 70
Michalik Jacek 270
Michalkiewicz Stanisław 384, 385, 401, 408, 409, 414, 420, 421, 429, 432, 437, 451
Michalski Konstanty, ks. 26, 29, 37
Mielczarek-Bober Anna 270
Miękina-Pindur Jadwiga 164
Migacz Władysław 220
Migas Andrzej 441
Mikołajski Zbyszko 118, 180
Mikucki Sylwiusz 28
Mikułowski-Pomorski Jerzy 432
Miłobędzki Zbigniew 87
Minc Bronisław 205
Miroszewski Kazimierz 10
Miszewski Bronisław 195, 215, 228, 263, 272
Miształ Stanisław 432
Moczar Mieczysław 357, 363
Moczulski Leszek 312
Molenda Antoni 267, 270, 271, 287, 288, 305, 307, 308, 339
Molenda Janina 270, 283, 307
Morcinek Gustaw 26
Moroń Zbigniew 214
Moszyński Kazimierz 29
Mrowiec Alfons 101, 102, 107, 110, 112, 118, 122, 125, 132, 142, 199, 200
Mrozek Wanda 101, 115, 142, 148, 151, 158, 168, 181, 183, 185, 187, 192, 212, 215, 227, 228, 233, 242, 252, 263, 264, 267, 269, 272–274, 293, 295, 305, 306, 308, 317, 327, 338, 339, 384, 385, 401, 411, 420, 424, 429
Mrzyk Józef 198
Mura Alfred 282, 283, 287, 320, 323, 330, 334, 350
Musiał M. 262
Musioł Józef 428, 460
Musioł Karol 122, 411
Musioł Ludwik 25, 34, 37, 122
Musioł Paweł 92
Muża Marianna 194
Myśka Milan 204
Mysłakowski Zygmunt 23
Myśliwiec Karol 154
- N**agengast Weronika 293
Napieralski Adam 68
Nartowski Józef 307
Naubauer Igor 77
Nawrocki Jerzy 77, 317, 384, 385, 396, 411, 412, 420
Nawrocki Witold 352
Neiser Jan 298, 299
Netz Feliks 76
Ney Roman 357
Nickel Artur 330
Niemojewski Andrzej 295
Nieszporek Ryszard 164, 202, 107
Nitsch Kazimierz 29, 33, 85
Nowacki Witold 223

- Nowak Jan 29
Nowak Krzysztof 214, 379
Nowak Roman 63
Nowak Stefan 269, 279
Nowak Zbigniew J. 215, 233
Nowak Zdzisław 168
Nowickow Michaił 302
- O**bodowski Janusz 379
Ochab Edward 45, 50
Ochęduszek Stanisław 102, 103, 111, 112, 132, 133, 158, 180, 214
Ogrodziński Wincenty 34, 122
Olczyk Henryk 240
Olechowski Tadeusz 441
Olszewski Jan 477
Olszewski Wacław 24
Opacki Ireneusz 452
Opalek Kazimierz 263, 354
Orszulik Bolesław 341
Orzechowski Kazimierz 68
Orzechowski Marian 168, 263, 272, 310, 384, 385, 401, 420, 441
Osborne Richard 121
Osmańczyk Edmund 67, 69, 91
Ossowska Maria 89
Ossowski Stanisław 89
Owczarz Stefan 353, 356, 377, 380, 382, 394, 450
- P**abisz Jerzy 295
Paderewski Ignacy J. 69
Pajdak Antoni 312
Pakuła Stefania 350, 419
Paliczka Teodor 466, 467
Pańska Hanna 43
Pańska Stefan 396
Panic Ryszard 150
Parsadanowa Walentyna 301
Passendorfer Edward 33
Paszkowski Roman 393, 421
Pasza Andrzej 338
Pater Mieczysław 428
Pattlock Ilona 269
Pawłowski Zbigniew 181, 213
Paździór E. 282, 304
Paździora Marek 169
Pelan Jerzy 280
Piecha Franciszek 101
Piedosowa A.D. 328
Pierzchała Jan 176
Pieter Józef 85, 91, 96, 98, 102, 104, 106, 111, 112, 114, 133, 135, 140
Pietrucha Jerzy 192, 198, 208, 216, 232, 233, 250, 252, 253, 260, 263, 264, 269, 272, 273, 282, 285, 287, 288, 292, 295, 296, 302, 304–306, 314–317, 320, 322, 325, 326, 328, 334, 337, 338, 341, 358, 359, 361–363, 366, 370, 375, 377–379, 382–384, 388, 391–393, 397, 399, 401, 407, 411, 421, 439, 452, 475, 480, 487
Pietrzak-Pawłowska Irena 263
Pietrzykowski Jan 197, 295
Pigoń Stanisław 89
Pilarski Alfons 64
Pilch Andrzej 176, 227, 231, 432
Pilny Antoni 326, 331, 341, 368, 397
Piłsudski Józef 30
Piontek Franciszek 295
Piotrowicz Karol 26, 28
Piskor Stanisław 76
Piskorz Jan, ks. 172
Piszczek Józef 78, 260, 323, 378, 401, 412, 413, 414, 421, 455
Pitronova Blanka 432
Pius XII (właśc. Pacelli Eugenio) 90
Piwarski Kazimierz 67, 68, 83, 88, 109, 111, 122, 132, 133, 158
Plata Józef 120
Pleskot Patryk 7
Pluskiewicz Wacław 307
Płonka Helena 89
Pochmara Władysław 122
Podbiał Paweł 214
Podgórski Karol 403, 421, 452
Podgrodzki Bronisław 189, 198, 269, 303, 306, 308, 403
Polanin Barbara 15–16
Poljakow Jurij A. 302
Polt Edyta 386
Popiołek Franciszek 24, 25, 101, 121, 122
Popiołek Kazimierz 9, 26, 50, 51, 64, 67, 68, 69, 85, 86, 88–90, 92, 91, 95, 98, 100, 103, 104, 106, 110–112, 114, 115, 118, 122, 125, 127, 128, 132, 133, 135, 148, 158, 159, 162, 163, 135, 168, 173, 178–180, 181–183, 187–189, 191, 194, 197–199, 200–203, 206, 207, 211, 213–215, 222, 227, 231–233, 238, 242, 264, 266, 292, 295, 300, 306, 384, 385, 400, 401, 406, 408, 411, 414, 486, 487

Popkiewicz Józef 102, 119, 122, 317
Poprawska Stanisława 122, 125
Pospiełow Piotr N. 302
Pospieszyl K. 279
Pośpiech Paweł 154
Potemski Tadeusz 110, 117, 118
Pounds Norman 121
Prandzioch Teresa 194, 199
Prudel Oldřich 237
Prus Edward 309, 316, 324, 337, 365, 366
Prus Konstanty 22, 24
Przemsza-Zieliński Jan 191, 199
Przesór Franciszek 434
Przewłocki Jan 220, 232, 240, 269, 288, 296,
300, 302, 309, 325, 372, 388, 421, 448, 452
Przybyła Jan 33
Przymusiński Czesław 84
Pucek Zbigniew 192
Pugaczewski Georgij 121
Pyka Tadeusz 255, 259, 421, 422, 434, 452, 456,
459, 466, 480

Raba Julian 67
Rabicki Zdzisław 214, 307
Raclávska Jana 489
Raczyński Tadeusz 176
Radzikowski Piotr 362, 375, 392, 413
Rajkiewicz Antoni 420
Rakowski Mieczysław F. 353, 357
Rawicka Krystyna 446, 454, 469
Rechowicz Henryk 9, 11, 75, 76, 110, 118, 125,
132, 144–146, 148, 158, 161–164, 168, 177, 179–
184, 187, 189, 190, 197–200, 202–204, 208, 209,
211–213, 219, 220, 225, 227, 228, 231, 233, 235,
238, 240, 244, 250, 252, 258–260, 264–266,
269, 272–274, 279, 282, 283, 285, 286, 289,
291, 292, 294–297, 300, 301, 303, 306, 317, 325,
328–330, 338–340, 352, 354, 360, 364, 367,
386, 390, 391, 398, 399, 407, 486, 487
Reiner Bolesław 317, 384, 385
Respond Stanisław 102, 132, 133, 158, 410
Ręgorowicz Ludwik 26, 29, 86, 88
Robleski Piotr 16
Rojek Alfred 171–172
Rokita Jerzy 317, 400, 413, 420, 451, 466
Rola Henryk 189, 268, 272, 281, 283, 288, 305,
306, 317, 319, 322, 326, 338, 340, 342, 366, 370,
401, 421, 431, 433, 437, 447, 452
Rose Edward 86, 134

Rosenbaum Sebastian 9, 16, 31, 61, 93, 107
Rostek Antoni 112
Rostek Józef 149, 154
Rott Dariusz 489
Roubiček Vaclav 206
Roździeński Walenty 35, 451
Równiak T. 279, 280
Rudnicki Bronisław 307
Rutkowski Tadeusz P. 7, 10, 69
Rybicki Józef 312
Rybicki Paweł 24, 67, 86, 90, 96, 98, 103, 106,
108, 110–112, 114, 133, 135, 148, 158, 159, 181,
182, 192, 215, 220, 264, 306
Rybicki Zygmunt 207
Ryszka Franciszek 55, 67, 69, 119, 122, 181, 213,
222, 223, 224, 307
Ryżewski Wacław 341

Sajdak Jerzy 77
Sajdok Krystyna 288, 316, 326, 349, 373–379,
382, 388, 429, 433, 435, 440, 448, 466, 469,
476, 477, 480
Sakson Andrzej 7
Samsonowicz Henryk 146
Sarna Kazimierz 142, 339
Satała Danuta 282, 337
Schaff Adam 49
Schlaga G. 299
Schmidt Marian 281, 282, 283, 336
Schmidt-Kowalski Bronisław 132, 133, 135,
148, 155, 158, 168, 173, 193, 194, 199, 204, 220,
233, 264, 274, 275, 282, 301, 314, 316, 320, 322
Schridde Rudolf 299
Schweitzer Carl 299
Sdasjuk Galina V. 332
Segikuti P. 206
Semkowicz Władysław 28, 29, 37
Senft Stanisław 10, 92
Serafin Franciszek 11, 189, 190, 220–225, 232,
269, 291, 306
Sewerus Melchior 35
Siciński Andrzej 198
Siechowski Jerzy 463
Siekierski Stanisław 303
Siemianowicz Jerzy 270, 288, 314, 326, 338,
363, 486, 487
Sieminogowski 115
Sienkiewicz Jarosław 363, 396
Sieradzki Józef 147

- Sikorski Jerzy 279, 281, 307, 308
Simonides Dorota 196, 404, 421, 428, 437, 447, 448, 452
Sitko Jadwiga 461
Skibiński Stanisław 176, 179, 175, 198, 235, 259
Skierawski Stanisław 444
Skowron Eryk 64
Skowron Stanisław 89
Skrzeszewska Bronisława 197
Skrzypek Miłosz 15
Skwerska E. 192
Słabek Henryk 222, 223, 224
Słaboszewski J. 214
Słomczyński Mirosław 452
Słotwińska H. 142, 148
Służalek Teresa 338
Smogorzewski Kazimierz 27
Smogorzewski Stanisław 121
Smoleński Jerzy 29
Smolorz Michał 36
Sobczak Karol 207, 421, 452
Sobczyk Tadeusz 316, 413, 435
Sobolew Aleksander I. 298
Sochanik Jerzy 293
Sokołowska Irena 295
Sokołowski Bronisław 220
Sokołowski Kazimierz 206
Sornik Paul 171
Sosiński Wojciech 22
Sowkin A.M. 328
Spaltenstein Wincenty 33
SputeK Celina zob. SputeK-Wróblewska Celina
SputeK-Wróblewska Celina 283, 307, 338, 413
Sroka Irena 9, 190, 214, 251, 264, 269, 274, 305, 307, 314, 315, 324, 337, 370, 371, 377, 388, 392, 396, 398, 403, 413, 431, 439, 480
Sroka Zdzisława 181, 212, 315
Stablik Antoni 154
Stachoń A. 282, 304
Stachoń Roman 132, 158, 180, 182, 214, 328
Stachurka Jerzy 399
Stalin Józef 50
Staniewicz R. 204
Stanisławowska Stefania 190
Staniszkis Jadwiga 351, 390
Stańczyk Kazimierz 26
Stańczyk Mieczysław 317, 384, 385, 401, 421
Starzewski Artur 452
Starnawska Joanna 31
Staszewski Dymitr M. 236
Staszewski Janusz 27
Staszków Michał 214
Steinsbergowa Aniela 312
Stęchły Józef 279
Stępiak Andrzej 339, 413, 431, 433, 434, 448, 475
Stobiecki Rafał 10, 60
Stojak Antoni 192, 214
Stranz Benon 214
Strauchold Grzegorz 10
Strauss Franz J. 217
Streisand Joachim 299
Strzembosz Tadeusz 26
Strzoda Andrzej 320, 350
Strzoda Mirosław 253, 314, 315
StrzysZ ZygmunT 452
Styś Wincenty 103, 106, 110, 111
Suboczowa Maria 86, 192, 220
Suchodolski Bogdan 89, 268
Sukiennicki Hubert 86
Sulik Alfred 451
Sułek Jerzy 330
Surman Zdzisław 67
Surówka Bolesław 94
Syrek Mieczysław 215, 228, 233, 264, 272
Syzdek Bronisław 386
Szafar Tadeusz 70
Szafer Władysław 29
Szaflarski Józef 36, 111, 112, 133, 135, 140, 148, 154, 158, 173, 199, 215, 264, 339
Szaniawski Klemens 58, 351
Szaraniec Lech 75
Szarowski Karol 411
Szawic Stefan 77
Szczaniecki Michał 132, 158
Szczepaniak Anna 434
Szczepański Aleksander 32
Szczepański Jan 103, 106, 111, 114, 182, 189, 215, 228, 249, 264, 272, 317, 424
Szczepański Maciej 146, 180, 214, 254
Szczerbowski Jan A. 196
Szczurowski Adam 421, 452, 468
Szczygielski Stanisław 401
Szczypa Władysław 84
Szefer Andrzej 178, 181, 189, 190, 198, 212, 229–232, 252, 261, 264, 266, 272, 274, 279, 292, 294, 302, 309, 339, 398, 399, 401, 407, 412,

- 419, 421, 424, 428–430, 432, 433, 439–441, 452, 475
Szerer Barbara 201
Szersznik Leopold 104
Szewczyk Franciszek 176
Szewczyk Grażyna 489
Szewczyk Wilhelm 64, 76, 92, 94, 99, 132, 133, 158, 180, 196, 199, 214, 233, 280, 293, 300, 301, 318, 349, 401, 411, 412, 421, 428, 452
Sziotka Bronisław 125
Szlachcic Franciszek 202, 267, 301
Szlifert 121
Sznajder Waldemar 142
Szpor Grażyna 341, 386, 433
Szramek Emil, ks. 21, 22, 24, 25, 29, 33, 423, 472, 479
Sztumski Janusz 272, 452
Szuba Andrzej 254, 259
Szuman Stefan 89
Szumowski Zbigniew 67
Szweda R. 340
Szydłak Jan 103, 175, 195
Szydłowski Jerzy 404
Szymiczek Franciszek 24, 50, 84, 92, 125, 128, 228
Szyszkow J.W. 298
- Ś**
Śliwiński Zdzisław 89
Śliwka Karol 277, 295
Śmiałek Małgorzata 341, 388, 414
Śmiech 101
Śreniowski Stanisław 88
Świątek Wincenty 176
Świątkiewicz Wojciech 470, 471, 472, 474, 475, 476, 481, 486, 487, 489
Świda Witold 207
Świda-Ziemba Hanna 347
Świder Augustyn 280
Świtoń Kazimierz 348
- T**
Tacina Jan 34
Targ Alojzy 64, 92, 101, 107, 109, 110, 114, 115, 122, 127, 134, 148, 164, 173, 189, 191, 214, 217, 295, 340
Taszycki Witold 194
Tatarkiewicz Władysław 89
Tchórz Andrzej 283, 304
Timoszenko Jadwiga 274, 284
Tkocz Karol 85
Tomala Mieczysław 205, 421, 432
Tomczak Maria 169
Topol Andrzej 10, 91, 111, 211, 269, 283
Topol Stefania 337–339, 341
Topolski Fryderyk 85
Trzemżańska L. 282
Turlejska Maria 55, 145
Tymaniecki Kazimierz 26
- U**
Ujejski Zygmunt 214
Ulitz Otto 190, 341
Urban Andrzej 473
Urbanowicz Mieczysław 220
Urbańska Beata 220
- V**
Valenta Jaroslav 204
Volkman Hans E. 432
Vytiska Josef 301
- W**
Walczak Jan 220, 225–227, 231, 269, 270, 287, 288, 291, 306, 314, 316, 324, 338, 350, 366, 368, 378, 386, 388, 392, 401, 403, 412–414, 419, 420, 428, 432, 433, 437, 452, 453, 461, 469, 480, 481
Walichiewicz H. 279, 282
Wallis Stanisław 84, 153
Wałach Jan 318
Wałęsa Lech 390
Wanatowicz Maria W. 72, 190, 214, 269, 279, 304, 307, 411
Waniek Henryk 34, 460
Warmus Jerzy 350, 392, 394
Wasilewska Wanda 386
Wazł Edward 148
Wengierow Stefan 83
Werblan Andrzej 51, 54, 301, 302, 325, 357, 365, 386
Wesołowski Włodzimierz 318
Wichura-Zajdel Edward 195, 196
Wieczorek Józef 80, 125, 277
Wieczorkiewicz Paweł 210, 353
Wielgusiewicz Antoni 350
Wieniawa-Chmielewski Czesław 33
Wierzbicki Mirosław 214, 260, 272, 273, 303, 307
Wierzbński Stanisław 86
Wilczek Stanisław 148
Wilczok Tadeusz 453
Wilhelmi B. 192

- Wilk Jerzy 253
Winter Krzysztof 35
Wiśniewska Krystyna 283
Witecka Helena 307
Witek Ryszard 180, 182, 214, 307
Witkowski zob. Lutman Roman
Witoszek 101
Wittke Ryszard 176
Wnuk Tadeusz 453, 454, 466, 469
Wojaczek 121
Wojakiewicz Maria 435
Wojciechowski Marian 206,
Wojciechowski Zygmunt 24, 83, 94, 474
Wojda Antoni 176
Wojtas Maksymilian, ks. 25
Wojtun Bronisław 206, 299
Wolny Konstanty 29, 33, 34
Wołczew Wsiewołod 253, 301, 315, 316, 318,
324, 331, 337, 338, 340, 342, 353, 354, 356, 358,
360–366, 368, 370–372, 376, 377, 380–382,
384, 390, 392, 401, 421, 453, 464
Wódz Jacek 401, 408, 421, 453–457, 462–464,
466, 467, 469, 479, 481, 486, 487
Wójcik Włodzimierz 77
Wrazidło Andrzej 214
Wrzesiński Wojciech 330, 487
Wrzosek Antoni 33, 85, 86, 103, 106, 111, 115,
182, 189, 192
Wuttke Henryk 194, 199, 214, 281, 349, 351, 381,
392, 395, 451
Wuwer Maria 315, 316
Wycisło Janusz, ks. 479
Wysłouch Seweryn 67, 68, 69, 100, 111, 119
Wysocki Jan 195
Wysocki Szczepan 220, 229, 229, 264, 265, 281,
287, 297, 305, 316, 320, 322, 330, 337, 351, 353,
355, 356, 364, 368, 373–376, 378–382, 390,
399, 437
Wysocki Wiesław 322, 353, 373, 392
- Z**abłocki Janusz 443
Zaczyński Eugeniusz 132, 133, 158
Zagajewski Tadeusz 413
Zahorski Witold 133
Zając Kazimierz 206
- Zakrzewski Bogdan 401
Zaremba Jan K. 120, 132, 158, 182, 215, 264
Zaremba Marcin 63
Zaręba Alfred 113, 135, 148, 194, 196, 410
Zarzycki Maciej 453
Zastawny Władysław 96, 111, 112, 132, 133, 155,
158, 159, 180, 182, 192, 202, 205, 215, 253, 255,
263, 265, 271, 275, 291, 301, 302, 318
Zawadzki Aleksander 80, 83, 85, 192, 337
Zawadzki Sylwester 182
Zieja Jan, ks. 312
Zieliński Henryk 14, 55, 67, 69, 109, 110, 125,
132, 133, 156, 158, 159, 161–163, 166, 168, 173,
180, 181, 197, 199, 201, 207, 215, 220, 227, 228,
262, 264, 401, 403
Zieliński Władysław 21, 27, 31, 36, 217, 220,
225, 240, 273, 274, 279, 287, 288, 296, 300,
302, 306, 314–316, 318, 323, 338, 340, 342,
352, 359, 361, 366, 368, 372, 373, 375, 377, 388,
391–393, 397, 412, 414, 421, 428, 429, 448, 450,
460, 475, 479
Ziomba Jan 125, 199, 214, 296, 341, 412
Ziomba Stanisław 69, 92, 93, 98–100, 103, 106,
110–112, 123, 124
Ziętek Jerzy 63, 64, 75, 80, 83, 98, 100, 104, 131,
177, 179, 180, 188, 197, 202, 214, 232, 241, 259,
264, 291, 300, 302, 306, 489
Zimoń Damian, abp 469
Zimończyk Magdalena 350
Ziomek Maksymilian J. 98, 100, 101, 103, 106,
108, 111, 114, 133–135, 148, 155
Zwierzchowski Eugeniusz 302
- Ż**abiński Andrzej 78, 352, 355–357, 363, 365,
369, 379
Żmuda Stefan 142, 148, 192, 272, 273, 280, 285,
304, 316, 318, 320, 322, 326, 330, 334, 368, 370,
375, 401, 403, 413, 421
Żółkiewski Stefan 133, 161
Żurowski Józef 29
Żychowski Marian 55, 227
Żygulski A. 281
Żygulski J. 280
Żywirska Maria 197

Maciej Fic

Between Science and Propaganda

Jacek Koraszewski Silesian Research Institute in Katowice (1957–1992)

Summary

The book is devoted to the history of the Silesian Research Institute in its 35th anniversary. The history of the scientific research center goes back to the regional pre-war traditions common to a number of research facilities which were erected in the socialist realism, and supervised by the regional party-state authorities. The research policy in Upper Silesia and ways of perceiving the role of the research (especially the humanities) by the leading figures in PZPR (Polish United Workers' Party) was a measure of the Institute's efficient functioning.

The structure of the monograph is built according to chronological and problematic criteria. On the one hand, it depicts the formation of the Institute in the context of academic life in Upper Silesia in the 20th century, and the process of ideologization of the center with its various stages and levels on the other. The temporal frames of the research are determined by the period of existence of subsequent „incarnations” of the Institute.

The two opening chapters stand for a certain introduction to the crux of the book. Chapter one depicts the formation of the academic life of the humanities in the Silesian voivodeship in the interwar period. Moreover, the role of the „academic policy” of the state authorities of the time (the most extensive part is about the first „incarnation” of the Silesian Institute) has been presented. Chapter two is an attempt to outline the party-state policy in Poland (particularly the local authorities) after the year 1945 towards research institutions/centers. It is predominantly the ideological meaning of activities taken by the leaders that has been taken into consideration.

The subsequent chapters give an account and analyze the stages of development of the Institute. Therefore, chapter three recounts the circumstances under which the Silesian Institute in Katowice was re-established (1945–1949), as well as the realities of its formation and beginnings (from first attempts on the threshold of the 1950s to its activities in 1957–1959) as an institution which aimed to avoid submission to and dependence on the party-state authorities. Chapter four goes back to the 1960s (1960–1970) so as to illustrate the decade from the perspective of the Silesian Research Institute; whereas chapter five depicts 1970s (1971–1979), and chapter six – 1980s (e.g. the time from 1980s till the end of martial law). The final chapter recounts the attempts to re-establish the Institute after the abolishment of martial law (from 1983) till the closedown of the Institute in 1992. Conclusions comprise a list of references, sources, and a name index.

The thesis is an attempt to depict, select, and characterize the stages of development of the Institute. Aside from that, the author tries to answer the question of the policy of the authorities toward the regional academic circles (especially those engaged in the humanities and the social sciences); the question of a change in proportion in the subject matter of particular areas and fields of study. The author meant the book as a case study which would render the range of the authorities' influence on the conducted scientific-research activity in the regions possible, as well as the conducted scientific-research activity in terms of the relation between the gathered scientific/research material and the written theses as well as the interpretation of the material presented in the so called Polish People's Republic and the beginnings of the III Republic of Poland. Therefore, it is worth seeing the material presented in the monograph on a broader scale – both as a description of possibilities and limitations that academics doing research in the humanities and social studies have encountered in the second half of the 20th century, and in terms of the science – propaganda relation in the realities of the so called People's Republic. Moreover, this may lead to further questions as to whether there was any scientific-research center in PRL, if so what its characteristics were like.

Maciej Fic

Zwischen Wissenschaft und Propaganda Das Jacek Koraszewski Schlesische Wissenschaftliche Institut in Katowice (1957–1992)

Zusammenfassung

Das Buch wurde der Geschichte des Schlesischen Wissenschaftlichen Instituts, des vor 35 Jahren gegründeten wissenschaftlichen Forschungszentrums in Katowice (Kattowitz) gewidmet. Das an regionale Tradition der Vorkriegszeit anknüpfende Institut gehörte zu den zur Zeit des realen Sozialismus unter Aufsicht der damaligen parteilich-staatlichen Behörde errichteten wissenschaftlichen Einrichtungen. Seine Tätigkeit sollte die in Oberschlesien betriebene wissenschaftliche Politik und vor allem die Wahrnehmung der Geisteswissenschaften von dem PZPR-Parteiaktiv (PZPR – Polnische Vereinigte Arbeiterpartei) beglaubigen.

Die vorliegende Monografie hat eine chronologische Problemstruktur in deren Rahmen geschildert wurden: einerseits die Gründung des Instituts im Zusammenhang mit dem oberschlesischen Wissenschaftsleben des 20.Jhs, andererseits aber die Ideologisierung des Zentrums mit deren allen Stadien und Ebenen. Zeitlicher Rahmen der Forschungen wird grundsätzlich durch aufeinanderfolgende „Verkörperungen“ des Instituts gesetzt.

Die zwei ersten Kapitel sind eine Art Einleitung in den eigentlichen Teil der Monografie. Im ersten Kapitel wurde auf die Veranstaltung des geisteswissenschaftlichen Lebens in der schlesischen Wojewodschaft in der Zwischenkriegszeit und auf die Rolle der damaligen Staatsbehörde bei Betreibung der „wissenschaftlichen Politik“ eingegangen (hier wurde die erste „Verkörperung“ des Schlesischen Instituts am weitesten berücksichtigt). Das zweite Kapitel ist ein Versuch, die Grundzüge der nach 1945 von parteilichen Staatsorganen Polens (darunter besonders der Wojewodschaftsorganen) den wissenschaftlichen Einrichtungen gegenüber betriebenen Politik darzustellen. Vordringlich wurde hier die ideologische Bedeutung der von den Regierenden ergriffenen Maßnahmen behandelt.

Folgende Kapitel stellen die Charakteristik von den einzelnen Stadien der Tätigkeit des Instituts dar. Das dritte bringt die Umstände näher, unter denen das Schlesische Institut in Katowice (in den Jahren 1945–1949) reaktiviert wurde und schildert die Anfänge des Schlesischen Wissenschaftlichen Instituts (von der ersten Gründungsversuche an der Schwelle der 50er Jahre bis zu dessen Tätigkeit in dem Zeitraum 1957–1959) als einer Institution, die eine Abhängigkeit von der parteilich-staatlichen Behörde vermeiden wollte. Im vierten Kapitel entdeckt man aus der Sicht der Schlesischen Wissenschaftlichen Instituts (ŚIN) die Dekade der 60er Jahre (1960–1970), im fünften – der 70er Jahre

(1971–1979) und im sechsten – den Anfang der 80er Jahre des 20.Jhs (von 1980 bis zum Ende des Kriegszustandes). Das letzte Kapitel behandelt die einzelnen Versuche, das ŚIN nach der Aufhebung des Kriegszustandes (ab 1983) zu reorganisieren und die Auflösung der Institution im Jahre 1922. Die Betrachtungen enden mit dem Abschluss und dem Literatur- und Namenverzeichnis.

Die vorliegende Abhandlung ist auch eine Fallstudie, die die Einflussnahme der politischen Behörde auf die in den Regionen geführte Forschungstätigkeit und auf die wirkliche Forschungspraxis (Beziehung zwischen dem Forschungsmaterial und den entstandenen wissenschaftlichen Abhandlungen und die Auslegung von dargestellten Inhalten) zur Zeit der sog. Volksrepublik Polen und zu Beginn der III. Republik Polen einschätzen lässt. Es lohnt sich also, die in der Monografie thematisierten Fragen zu verknüpfen sehen – als eine Darstellung von Möglichkeiten und Begrenzungen, denen wissenschaftliche Mitarbeiter bei ihren geisteswissenschaftlichen und sozialwissenschaftlichen Forschungen in der zweiten Hälfte des 20.Jahrhunderts begegnet haben, und als eine Schilderung der Relation: Wissenschaft – Propaganda in den Realien der sog. Volksrepublik Polen. Der Verfasser wollte auch ergründen, ob es damals ein Modell der Forschungseinrichtung gab, wenn ja – welche Elemente dazu gehörten.

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza

Komitet Wojewódzki w Katowicach

Tel. 349-60 do 67

Wydział Nauki i Oświaty

L. dz. Ośw. 1254/63

Katowice, dnia 8 lipca 1963 r.
Plac F. Dzierżyńskiego 1

Polska Akademia Nauk

W a r s z a w a

Wzrost / Ciężar ciała

Wzrost	Ciężar ciała
175	68

05

Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
Komitet Wojewódzki w Katowicach
Tel. 349-60 do 67

Wydział Nauki i Oświaty
L. dz. Ośw. 1254/63

8 lipca 1963 r.

Polska Akademia Nauk
Warszawa

Wzrost / Ciężar ciała

Wzrost	Ciężar ciała
175	68

05

17/07/63 r.

Śląski Instytut Naukowy w latach sześćdziesiątych XX wieku. Śląski Instytut Naukowy w dekadzie gierkowskiej (lata 1971-1979). Śląski Instytut Naukowy wobec „karnawału Solidarności” i realiów stanu wojennego. Śląski Instytut Naukowy w schyłkowym okresie realnego

Maciej Fic – historyk, absolwent podyplomowych studiów edukacji obywatelskiej, pracownik naukowy Instytutu Historii Uniwersytetu Śląskiego. Rzeczoznawca podręcznikowy MEN, ekspert oceniający projekty konkursowe Europejskiego Funduszu Społecznego, współpracownik Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie i Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej. Biograf postaci związanych z XX-wiecznym Górnym Śląskiem, dydaktyk historii i wiedzy o społeczeństwie oraz badacz dziejów oświaty, nauki i kultury w XX wieku. Autor m.in.: *Wilhelm Szewczyk (1916–1991) – śląski polityk i działacz społeczny*; *Jan Kustos (1893–1932) – separatysta czy autonomista górnośląski?*; *Edmund Osmańczyk – działacz społeczny i polityczny*; *Przerwana droga do niepodległości. Stan wojenny 13 XII 1981–22 VII 1983. Świadomość – edukacja – kultura* (współautorzy: M. Białokur, A. Gołębiowska); redaktor (wraz z R. Kaczmarkiem) „*Wieków Starych i Nowych*”, tomu specjalnego: *Ludzie i elity pogranicza*. Za działalność naukową nagrodzony m.in. w Konkursie im. Klemensa Szaniawskiego, organizowanym przez Fundację Stefana Batorego i Towarzystwo Popierania i Krzewienia Nauk.

Maciej Fic

Między nauką a propagandą

Śląski Instytut Naukowy im. Jacka Koraszewskiego w Katowicach (1957–1992)

Zamysł napisania naukowej monografii Śląskiego Instytutu Naukowego im. Jacka Koraszewskiego w Katowicach należy uznać za niezwykle ważny i potrzebny. Ta istniejąca przez 35 lat instytucja naukowo-badawcza, nawiązująca do przedwojennych tradycji naukowych, stała się w czasach PRL niemalże sztandarową placówką, instytucją propagandową władz partyjno-państwowych Górnego Śląska w XX wieku i odegrała dużą rolę w życiu naukowym tego regionu. Chociaż istnieje wiele opracowań dotyczących ŚIN [...], to jednak brakowało kompleksowego opracowania historii tegoż Instytutu, w którym zostałaby przedstawiona zarówno kwestia badań naukowych (śląskoznawczych), jak również wzajemnych zależności między nauką a polityką, wpływu władz partyjnych i administracyjnych na kierunki badań naukowych, narzucenia jej określonego profilu ideologicznego oraz nacisków, inwigilacji, a nawet represji stosowanej wobec części pracowników naukowych. Tego trudnego zadania podjął się Maciej Fic [...] i wywiązał się z niego znakomicie.

fragment recenzji wydawniczej prof. zw. dr hab. Danuty Kisielewicz

zał.
as/ag

Więcej o książce

Wicedyrektor
[Signature]
Doc. dr Henryk Rechowicz

WYDZIAŁ AKADEMII
Biblioteka
Załącznik
Wzrost / Waga
05
Oddz.
S

